

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другий (магістерський) рівень вищої освіти

**на тему: Методично-організаційні аспекти обліково-контрольного
процесу складання Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний
дохід підприємства)**

Виконала:

Курбатова Марина В'ячеславівна
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Гордієнко Микола Іванович
професор кафедри обліку і оподаткування

Рецензент:

Мазіна Наталія Миколаївна
головний бухгалтер
Сумського національного аграрного університету

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

« 08 » листопада _____

Затверджую:

М.І. Гордієнко

2023 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Курбатовій Марині В'ячеславівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Методично-організаційні аспекти обліково-контрольного процесу складання Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід підприємства)

2. База практичного дослідження:

ТОВ «Інженерно-технічна компанія «Автоматик груп» м. Суми

керівник роботи **Гордієнко Микола Іванович, к.е.н., професор**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

23.11. 2023 р. № 3603-н

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 12 грудня 2024 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова та податкова звітність, законодавчо - нормативні

акти з питань обліку, контролю і аналізу, монографії, фахові наукові статті та

довідки на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного

стану та вдосконалення обліку і контролю формування Звіту про фінансові результати.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити та розкрити визначення та сутність фінансової звітності;

вивчити законодавчо-нормативну базу та інформаційне забезпечення з теми дослідження;

провести огляд літературних джерел з питань обліку та контролю процесу складання звітності;

проаналізувати організаційно-правову характеристику та здійснити аналіз показників фінансового стану товариства;

розкрити практичні аспекти складання Звіту про фінансові результати та запропонувати пріоритетні напрями вдосконалення;

дослідити організацію та передумови внутрішнього контролю на підприємстві та запропонувати шляхи його вдосконалення.

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

«08» листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2023 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2023 р. - січень 2024 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2024 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2024 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2024 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2024 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	02-10 грудня 2024 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	05-12 грудня 2024 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	12 грудня 2024 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	05-15 грудня 2024 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	16-17 грудня 2024 р.	

Здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем

Марина КУРБАТОВА

Керівник роботи

Микола ГОРДІЄНКО

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНИК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і менеджменту

Світлана ЛУКАШ

АНОТАЦІЯ

Курбатова М.В. Методично-організаційні аспекти обліково-контрольного процесу складання Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід підприємства)

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», СНАУ, Суми. 2024. – Рукопис.

Актуальність теми дослідження викликана тим, що активне впровадження різних механізмів в управлінні підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання, вимагають, перш за все, підтримання високої власної конкурентної позиції. За цих обставин значно зростає попит на фінансову інформацію. Саме виняткова роль інформаційного забезпечення в процесах управління спричиняє підвищену увагу до фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за звітний період

В кваліфікаційній роботі розглянуто методично-організаційні аспекти обліково-контрольного процесу складання Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) підприємства на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю «Інженерно-технічна компанія «Автоматик груп» м. Суми.

Об'єкт дослідження Auto matic group – це група компаній, яка представлена в 4 країнах: Німеччина, Польща, США з головним офісом в Україні. Заснована у 2005 році як інженерна компанія, зараз розширила діяльність за напрямками: постачання промислового обладнання, промислове будівництво, виробництво з полімерів.

Проведений аналіз наукових досліджень та публікацій дозволив зробити висновки та сформулювати власні результати наукового дослідження в кваліфікаційній роботі, які мають окремі елементи наукової новизни, а саме: - досліджено та запропоновано авторське визначення поняття «бухгалтерська звітність»; - визначено практичну необхідність орієнтації при формуванні показники фінансової звітності, на міжнародні стандарти та досвід; - доведено ефективність застосування автоматизованих програмних продуктів для формування фінансової звітності та здійснення аналізу; - зазначено, що організація та методика внутрішнього контролю не регламентовані українським законодавством, тому ефективне функціонування системи внутрішнього контролю не можливе без документального забезпечення її організації; - запропоновано, як один із варіантів організації системи внутрішнього контролю, це використання ризик-орієнтованого підходу через запровадження моделі COSO.

Ключові слова: Звіт про фінансові результати, облік, внутрішній контроль, НП(С)БО, МСФЗ, COSO.

SUMMARY

Kurbatova M.V. Methodological and organizational aspects of the accounting and control process of compiling the Report on financial results (Report on the total income of the enterprise)

Qualification work in the specialty 071 «Accounting and taxation», SNAU, Sumy. 2024. - Manuscript.

The relevance of the research topic is due to the fact that the active implementation of various mechanisms in the management of entrepreneurial activities of business entities requires, first of all, maintaining a high competitive position. Under these circumstances, the demand for financial information is significantly increasing. It is the exceptional role of information support in management processes that causes increased attention to financial reporting as the main source of information about the property and financial condition of the enterprise, as well as the results of its production and economic activities for the reporting period.

The qualification work examines the methodological and organizational aspects of the accounting and control process for drawing up the Report on Financial Results (Report on Comprehensive Income) of an enterprise using the example of the limited liability company «Engineering and Technical Company «Automatic Group» in Sumy.

The object of the study Automatic Group is a group of companies represented in 4 countries: Germany, Poland, the USA with its head office in Ukraine. Founded in 2005 as an engineering company, it has now expanded its activities in the following areas: supply of industrial equipment, industrial construction, and production of polymers.

The analysis of scientific research and publications allowed us to draw conclusions and form our own results of scientific research in the qualification work, which have certain elements of scientific novelty, namely: - the author's definition of the concept of «accounting reporting» was investigated and proposed; - the practical need for orientation when forming financial reporting indicators on international standards and experience was determined; - the effectiveness of the use of automated software products for the formation of financial reporting and analysis was proven; - it was noted that the organization and methodology of internal control are not regulated by Ukrainian legislation, therefore the effective functioning of the internal control system is not possible without documentary support for its organization; - it was proposed, as one of the options for organizing the internal control system, to use a risk-oriented approach through the introduction of the COSO model.

Keywords: Financial statement, accounting, internal control, NP(S)BO, IFRS, COSO.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	6
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО -	
РОЗДІЛ 1 КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО	
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ	10
1.1 Визначення та сутність фінансової звітності	10
1.2 Нормативно-правове регулювання складання і подання фінансової звітності	16
1.3 Теоретико-методичні аспекти обліку та контролю процесу складання звітності	19
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ	
ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА	25
2.1 Організаційно-правова характеристика товариства	25
2.2 Підготовчі роботи формування показників Звіту про фінансові результати та аналіз фінансового стану	33
2.3 Практичні аспекти складання Звіту про фінансові результати та пріоритетні напрями вдосконалення	51
РОЗДІЛ 3 КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ	
ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	67
3.1 Передумови організації внутрішнього контролю на підприємстві	67
3.2 Організаційні засади внутрішнього контролю фінансових результатів	73
3.3 Шляхи вдосконалення системи внутрішнього контролю	79
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	96

ВСТУП

Актуальність теми. Об'єктивні умови жорсткої конкуренції, пов'язані з активним впровадженням різних механізмів в управлінні підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання, вимагають, перш за все, підтримання високої власної конкурентної позиції. За цих обставин значно зростає попит на фінансову інформацію. Саме виняткова роль інформаційного забезпечення в процесах управління спричиняє підвищену увагу до фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за звітний період.

Дослідження проблеми складання звітності, контролю та її аналізу актуальне та важливе в сучасних умовах господарювання, оскільки єдиний порядок підготовки та подання фінансової звітності сприятимуть уніфікації вихідної інформації, єдиному розумінню звітних показників зовнішніми користувачами.

Необхідно відмітити, що вплив фінансової звітності на ефективність прийняття рішень визначається тим, наскільки вона відповідає запитам користувачам. Показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність встановлення таких відносин з підприємством. У кожного з партнерів підприємства - акціонерів, банків, податкових адміністрацій - свій критерій економічної доцільності на власний вибір, виходячи з своїх інтересів.

Питанням методології обліку фінансових результатів, формування фінансової звітності, контролю та аналізу, присвячені наукові праці відомих як вітчизняних, так і зарубіжних науковців: Замула І.В. [1], Гудзь Н.В. [3], Кулинич М.Б. [6], Куцик П.О. [7], Лисенко А.М. [8], Мельничук М.О. [9], Меліхова Т.О. [10], Мулик Я.І. [11], Назаренко О.В. [14], Назарова Г.Б. [15], Кононенко Л.В.

[15], Польова Т.В. [25], Савченко Р.О. [26], Старенька О.М. [27], Жадан Т.А. [28], Овчарова Н.В. [19], Wang, J., [30], Hooper, K. [30], Žárová M. [31].

Мета і завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є методично-організаційне та практичне обґрунтування сучасного стану обліково-контрольного процесу формування Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) підприємства та шляхи його удосконалення.

Для досягнення поставленої мети в роботі було визначено наступні завдання:

- * дослідити та розкрити визначення та сутність фінансової звітності;
- * вивчити законодавчо-нормативну базу та інформаційне забезпечення з теми дослідження;
- * провести огляд літературних джерел з питань обліку та контролю процесу складання звітності;
- * проаналізувати організаційно-правову характеристику та здійснити аналіз показників фінансового стану товариства ;
- * розкрити практичні аспекти складання Звіту про фінансові результати та запропонувати пріоритетні напрями вдосконалення;
- * дослідити організацію та передумови внутрішнього контролю на підприємстві та запропонувати шляхи його вдосконалення.

Об'єктом дослідження було обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Інженерно-технічна компанія «Автоматик груп» м. Суми.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку та внутрішнього контролю досліджуємого об'єкта.

Методи дослідження. Виконання кваліфікаційної роботи базувалося на використанні як загальнонаукових, так і спеціальних методів дослідження, зокрема історико-економічний метод; метод порівняльного аналізу; монографічний метод; розрахунковий метод, логічний, тощо.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становили Закони України, нормативні документи Міністерств і відомств України, монографії та посібники, наукові праці учених економістів, бухгалтерів,

аудиторів, первинні та зведені документи, дані аналітичного та синтетичного обліку, періодичні наукові друковані видання, річна фінансова звітність об'єкта дослідження за 2021-2023 роки.

Елементи наукової новизни. Результати наукового дослідження мають окремі елементи наукової новизни, а саме:

- досліджено та запропоновано авторське визначення поняття «бухгалтерська звітність»;
- визначено практичну необхідність орієнтації при формуванні показники фінансової звітності, на міжнародні стандарти та досвід;
- доведено ефективність застосування автоматизованих програмних продуктів для формування фінансової звітності та здійснення аналізу ;
- зазначено, що організація та методика внутрішнього контролю не регламентовані українським законодавством, тому ефективне функціонування системи внутрішнього контролю не можливе без документального забезпечення її організації;
- запропоновано, як один із варіантів організації системи внутрішнього контролю, це використання ризик-орієнтованого підходу через запровадження моделі COSO.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення роботи можуть бути використані в практичній діяльності об'єкта дослідження.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною працею, наукові положення та висновки, що представлені в роботі отримані здобувачем самостійно. Принципи академічної доброчесності дотримані.

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були представлені на обговорення на Міжнародна науково-практична конференція «Сталий розвиток, цифровізація та економічна безпека: майбутнє світової економіки та права»: (м. Кропивницький, 6 листопада 2024 р.) та III Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку

бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 19 листопада 2024 р.).

Публікації за темою дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи опубліковані у двох наукових працях, загальним обсягом 0,6 ум. друк. аркушів.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох основних розділів та висновків. Робота викладена на 76 сторінках основного тексту, список налічує 33 використаних літературних джерела, містить 7 таблиць, 26 рисунків та 7 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО - КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

1.1 Визначення та сутність фінансової звітності

Загальновідомо, що бухгалтерська фінансова звітність підприємства являє собою систему узагальнених показників, які характеризують підсумки виробничої та фінансово-господарської діяльності підприємства, що здійснюється шляхом складання звітності за звітний період (місяць, квартал, рік).

При проведенні досліджень зроблено висновок, що наведені в наукових джерелах дефініції категорії «звітність» переконують в тому, що практично всі науковці одностайно вважають її системою показників.

Однак, якщо розглядати, наприклад, податкову звітність, то чи можна прослідкувати взаємопов'язаність показників, якщо кожна з форм (розрахунок, декларація) лише відображає необхідність сплати підприємством (чи відшкодування державою) коштів по тому чи іншому виду податків?

Не зовсім вдалим є також тлумачення звітності як системи показників, що характеризує фінансовий та майновий стан підприємства та бухгалтерської звітності, що відображає фінансовий та майновий стан підприємства і результати діяльності. Звідси можна зробити висновок, що «звітність» і «бухгалтерська звітність» рівнозначні?!

Дефініції фінансової звітності також різняться в науковій літературі.

Так, одні науковці визначають поняття «фінансова звітність» як сукупність форм згрупованої та узагальненої інформації, що розкриває фінансовий стан і результати діяльності підприємства за звітний період.

На сучасному етапі поняття «бухгалтерська звітність» все більше витісняється, однак можна відзначити наявність принаймні трьох позицій

науковців: поняття «бухгалтерська звітність» і «фінансова звітність» ототожнюються; «бухгалтерська звітність» і «фінансова звітність» – різні поняття, «фінансова звітність» – складова частина бухгалтерської.

Поняття «фінансова звітність» у вітчизняному термінологічному фонді знайшло відображення у Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (далі – Закон), який визначає фінансову звітність як бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [20].

На думку інших учених, багатозначність тлумачення цього терміну очевидна, оскільки за цим визначенням і статистична, і фінансова, і податкова, а також внутрішньогосподарська звітність є складовими частинами бухгалтерської звітності і вказує на те, що неоднозначність тлумачення викривлює сутність бухгалтерської звітності і, як елементу методу і як завершальної стадії бухгалтерського обліку, власне, як практичної діяльності.

У своїх дослідженнях автор дала більш точне визначення поняття «звітність», як сукупності узагальнених показників, формалізованих законодавством або організацією, які характеризують ефективність функціонування організації (або окремих її елементів) за визначений період.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає дану дефініцію наступним чином: «бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період» [16]. При цьому, будь-яке підприємство, складаючи та подаючи фінансову звітність, переслідує певну мету - є надати будь-якому користувачу повну, правдиву й неупереджену інформацію щодо фінансового стану, результатів господарської діяльності підприємства та руху його коштів.

Всі досліджені та розглянуті в науковій літературі визначення звітності вченими-економістами можна навести й інші, але у сукупності усі вони зводяться до наступного:

- звітність – це система показників, які характеризують результати господарської діяльності за звітний період;
- звітність – це один з елементів методу бухгалтерського обліку;
- звітність – це сукупність різних форм звітів, що містять інформацію, яка відображає окремі складові діяльності підприємства;
- звітність – це певним чином узагальнена інформація, необхідна зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень.

Узагальнюючи дослідження визначення поняття «звітність», зазначимо, що найбільш широковживаним є наступна дефініція – бухгалтерська звітність є визначена законодавством або організаціями сукупність форм, складених на основі науково згрупованих системних даних бухгалтерського обліку, які відображають інформацію про майновий, фінансовий стан і їх зміни та результати виробничої й іншої діяльності організацій за визначений період.

Інший вид звітності - статистична звітність, яка охоплює систему техніко-економічних показників, які не типові для бухгалтерського обліку і деталізовано характеризують окремі складові бізнес-процесів. На відміну від бухгалтерської звітності, основне завдання її – формування макроекономічних показників на загальнодержавному рівні.

З урахуванням інформаційного змісту даних, відображених у звітності, остання займає особливе місце в бухгалтерському обліку, який є складовою системи управління підприємством.

Здатність звітності виконувати функції, передбачені системою управління, забезпечується, як мінімум, її двома важливими рисами: з одного боку, відображенню у ній результатів діяльності підприємства, а, з іншого – можливістю здійснення оцінки ефективності раніше прийнятих рішень.

Обліковий процес має на меті забезпечити сталий потік такої інформації до всіх зацікавлених осіб. У загальних рисах зазначене зображено на рисунку 1.1.

На сьогодні акцент робиться на забезпечення фінансовою інформацією тих, хто приймає ті чи інші економічні рішення. В зв'язку з цим необхідно зупинитись на класифікації користувачів, адже правильна сегментація «споживачів»

фінансової звітності дозволить ідентифікувати розходження в споживчих властивостях фінансової звітності.

Рисунок 1.1 - Обіг облікової інформації в процесі прийняття рішень

Джерело : складено автором

На підставі проведеного дослідження інформації про діяльність підприємства та запитів користувачів на необхідну інформацію можна зробити висновок, що економічна інформація і, зокрема, звітність, відіграє важливу роль в управлінні підприємством.

Звітність є невід'ємним елементом всієї системи бухгалтерського обліку та виступає завершальним етапом облікового процесу, що обумовлює класифікацію її за різними класифікаційними критеріями.

Складання звітності націлене на задоволення інформаційних запитів різних стейкхолдерів (користувачів). Інтереси їх часто є антагоністичними і основним завданням того, хто її складає, є формування звітної інформації в такій сукупності, яка б змогла задовольняти усі запити.

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 трактує поняття «користувачі звітності» наступним чином – фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Міжнародні ж стандарти встановлюють пріоритет потреб, насамперед, інвесторів перед іншими групами користувачів. До слова, Закон України «Про

бухгалтерський облік і фінансову звітність» теж чітко вказує на пріоритет інвесторів, хоча це й носить декларативний характер.

З погляду відношення до підприємства користувачів фінансової інформації умовно можна поділити на внутрішніх (власники, апарат управління, персонал та інші) та зовнішніх (кредитори, інвестори, урядові органи та ін.).

Зовнішні користувачі звітності, яких можна віднести до таких, що мають прямий фінансовий інтерес – це дійсні або потенційні інвестори, кредитори, комерційні партнери (зокрема, постачальники, клієнти, покупці, Фонд Державного майна України). Клієнти зацікавлені інформацією щодо безперервності діяльності підприємства, особливо у випадках, коли вони мають довгострокові угоди з підприємством або залежать від нього.

До користувачів звітності, що не мають прямого фінансового інтересу, як правило, відносять податкові органи, професійні учасники фондового ринку й органи управління економікою та зв'язків із громадськістю. Для податкових органів (Державна податкова служба, Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування з ТВП, Центр зайнятості) звітність підприємств є інформаційним джерелом для здійснення фіскальних функцій держави та податкового планування.

Інформаційні інтереси таких користувачів звітності, як Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України (НКЦПФР), фондові біржі, дилери, брокери, клірингові організації полягають у зв'язку з їхніми функціями - моніторингом діяльності учасників фондового ринку.

Фінансова звітність використовується також і органами управління економікою (Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством фінансів України, Національним банком, Антимонопольним комітетом України та ін.) з метою вивчення окремих процесів господарської діяльності підприємств для узагальнення економічного та соціального розвитку країни, регіонів, галузей та для побудови макроекономічних показників.

Профспілки мають інтерес до фінансової звітності підприємств для обґрунтування й доцільності укладання колективних договорів.

Виходячи з інформаційних запитів внутрішніх та зовнішніх користувачів виділяють фінансову, внутрішньогосподарську (управлінську), податкову та статистичну звітність.

Центральне місце в системі зовнішнього інформаційного забезпечення належить фінансовій звітності, показники якої характеризують фінансовий стан, умови господарської діяльності та ефективність використання вкладеного власником капіталу.

Внутрішньогосподарська, як часто її називають управлінською, звітність забезпечує інформацією систему управління підприємством на всіх рівнях і забезпечує вирішення внутрішніх управлінських завдань на основі оперативної, своєчасної та достовірної інформації про витрати і результати діяльності як в цілому по підприємству, так і в окремих його структурних підрозділах (цехах, дільницях, бригадах, ланках тощо) [6].

Податкова звітність є важливою складовою взаємовідносин держави (через систему податкових органів) із суб'єктами підприємницької діяльності. Вона є засобом контролю виконання фіскальних функцій держави з метою перерозподілу додаткового суспільного продукту.

Статистична звітність охоплює всі складові національної економіки: фінанси, інновації, працю, промисловість, послуги, зовнішньоекономічну діяльність тощо

Економічні рішення, які приймають користувачі фінансових звітів, вимагають оцінки здатності підприємства генерувати грошові кошти та їх еквіваленти, а також часу та впевненості в їх генеруванні. Власне цим і визначається, наприклад, спроможність підприємства здійснювати виплату заробітної плати або розраховуватися з постачальниками, своєчасно повертати позики, сплачувати дивіденди.

На сьогодні в Україні порядок подання фінансової звітності визначається чинним законодавством. Для прийняття економічних рішень користувачам фінансових звітів необхідна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансово-майновому стані підприємства.

Таким чином, з нашої точки зору, для ефективного аналізу фінансової звітності необхідно уникати проблем, що пов'язані з тлумаченням термінів та інших носіїв фінансової інформації, що використовується при прийнятті рішень усіма зацікавленими сторонами.

1.2 Нормативно-правове регулювання складання і подання фінансової звітності

Нормативно-правова база з формування показників фінансової звітності та її контроль здійснюється на основі законів ринкової економіки і, як показує практика, орієнтується на міжнародні стандарти та досвід. Водночас, слід зазначити, що з 2018 року усі інституційні одиниці України чекають новації в зв'язку зі змінами в Законі про бухгалтерський облік, і завдячувати потрібно Закону України від 05.10.2017 року №2164, що, як заявляють законодавці, суттєво наближає вітчизняну облікову практику до європейських Директив (євроінтеграція системи бухгалтерського обліку).

Отже, ведення бухгалтерського обліку, склад фінансової звітності та порядок складання окремих звітних форм регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [20], Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку подання фінансової звітності» [22] та Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [16, 17, 18].

Проведене дослідження нормативно-правової бази зі складання фінансової звітності в Україні наведене у таблиці 1.1

Таким чином, для забезпечення відповідності інформаційних потреб користувачів фінансової звітності та вимог ринкових умов господарювання, необхідним є застосування прогресивних положень, практики та міжнародного досвіду, які повинні бути враховані в процесі реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.

Таблиця 1.1 - Аналіз чинної нормативної бази з формування і подання фінансової звітності

№ з/п	Нормативний документ	Короткий зміст	Використано у кваліфікаційній роботі
1	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16 липня 1999 року (у редакції Закону №3257-IX від 03.09.2024 року) [20]	Визначаються правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності	Використано для висвітлення основних вимог та принципів складання публічної фінансової звітності
2	Порядок подання фінансової звітності: постанова Кабінету Міністрів України №419 від 28 лютого 2000 року (у редакції постанови №1327-2022-п від 02 грудня 2022 року) [22]	Використано для висвітлення основних вимог щодо порядку подання фінансової звітності	Використано для висвітлення основних вимог щодо порядку подання фінансової звітності
3	Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства Фінансів України №433 від 28 березня 2013 року (у редакції наказу №0046201-24 від 02 лютого 2024 року) [13]	Розглядається питання розкриття інформації за статтями форм фінансової звітності	Використано для розкриття та застосування інформації за статтями фінансової звітності
4	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства Фінансів України №73 від 07 лютого 2013 року (у редакції наказу від 03 листопада 2024 року)[16]	НП(С)БО 1 розглядає загальні вимоги до фінансової звітності	НП(С)БО 1 розглядає загальні вимоги до фінансової звітності
5	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: наказ Міністерства Фінансів України №137 від 28 травня 1999 року (у редакції наказу №0493-24 від 16 квітня 2024 року) [17]	Визначається порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності	Використано для висвітлення порядку виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансових звітах

Джерело: узагальнено автором

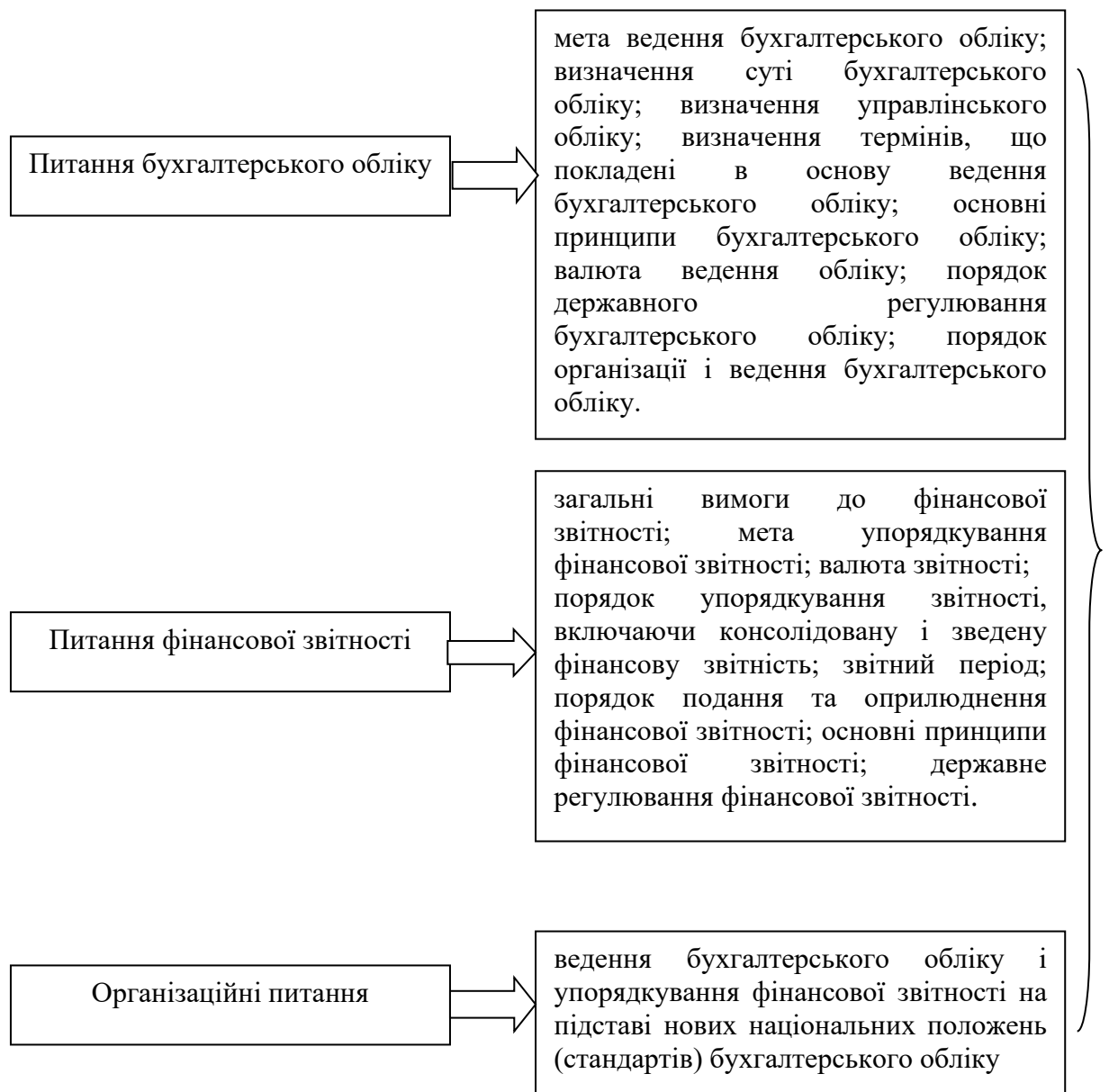

Рисунок 1.2 - Сфера застосування Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»

Джерело : складено автором

Конституцією бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні, є, звичайно ж, Закон про бухгалтерський облік, сферу дії якого подано рисунку 1.2

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. №996-XIV «відкриті акціонерні товариства, підприємства - емітенти облігацій, банки, довірчі товариства, валютні та фондові біржі, інвестиційні фонди, інвестиційні компанії, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії та інші фінансові установи зобов'язані не пізніше 1 червня наступного за звітним року оприлюднювати річну фінансову звітність та консолідовану звітність шляхом публікації у періодичних виданнях або розповсюджувати її у вигляді окремих друкованих видань» [20].

Отже, держава як суб'єкт регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності повинна спрямувати свої дії на підвищення інформативності фінансової звітності, впровадження науково обґрунтованих форм і методів обробки та розкриття інформації у фінансовій звітності для повного задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів.

1.3 Теоретико-методичні аспекти обліку та контролю процесу складання звітності

Максимальна світова інтеграція, активна співпраця із зарубіжними країнами та розширення зовнішньоекономічних зв'язків вимагає від національних підприємств приведення вітчизняної облікової системи до загальноприйнятих у міжнародній практиці вимог. Застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності дозволяє підприємствам надавати зовнішнім користувачам інформації прозору, зрозумілу та об'єктивну інформацію про доходи, витрати, фінансові результати за звітний період.

Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 (НП(С)БО 1) визначено мету, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів [16]. Річна фінансова звітність складається з п'яти форм, одна з них, це Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

НП(С)БО це нормативні документи які носять обов'язкові вимоги до виконання. В свою чергу МСФЗ носять рекомендаційний характер і дають можливість керівництву підприємства відступати від їх вимог, якщо застосування окремих позицій МСФЗ є недоречним [24].

Ще одна суттєва особливість національних положень на відміну від міжнародних стандартів, вітчизняні підприємства застосовують типові форми фінансової звітності, в той час за МСФЗ форми фінансової звітності не регламентовані, розкрито лише мінімальний перелік статей, що підлягають розкриттю. В чому полягає парадокс, усі підприємства України, зокрема ті, що за законодавством повинні обов'язково застосовувати МСФЗ, використовують регламентовані форми звітів, тільки роблять помітку, що звітність складена за МСФЗ [24].

Звітна дата за МСФЗ не є фіксованою, у вітчизняному Звіті про фінансові результати розкривається інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період.

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) у багатьох зарубіжних країнах прийнято називати Звітом про прибутки та збитки (Profit & Loss Statement), американські компанії його називають Звітом про прибуток (Income Statement, Statement of earnings, or Statement of operations), при цьому цікавим є факт, що у Європі для позначення прибутку використовують слово «profit», а в США – «income». В свою чергу відповідно до термінології, яку використовують у МСФЗ «income» за економічною своєю сутністю означає «дохід».

На сьогодні Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) складається з чотирьох розділів: 1. Фінансові результати; 2. Сукупний дохід; 3. Елементи операційних витрат; 4. Розрахунок прибутковості акцій. Якщо раніше (за відсутності розділу про сукупний дохід) в основу визначення прибутку був покладений підхід «доходи – витрати = прибуток», то з введенням поняття сукупного доходу, впроваджено новий бухгалтерський підхід, згідно якого окрім

чистого прибутку, необхідно наводити більш широкий за змістом показник, а саме сукупний дохід.

Українська облікова система історично є більш консервативною, вирізняється жорстким нормативно-правовим регулюванням, а також значним впливом податкового законодавства на облікові правила. На нашу думку, це є суттєвим недоліком, з одного боку, це наче має на меті зниження ризиків маніпулювання звітною інформацією, унеможливорює її спотворення, а з іншого боку, жорсткі рамки розкриття інформації не дають можливості розкрити у звітності специфіку діяльності конкретного підприємства.

Реформування системи національних стандартів обліку орієнтоване на загальноприйняті стандарти, а саме МСФЗ. Це є позитивною тенденцією, оскільки застосування МСФЗ є саме тим інструментом, завдяки якому буде забезпечена правдива, прозора та неупереджена інформація про діяльність суб'єктів господарювання.

Для України гармонізація бухгалтерського обліку з країнами Європи стала особливо актуальною після приєднання до Всесвітньої торгової організації та підписання Угоди в 2014 році про асоціацію з Європейським Союзом. Глобальні процеси, що відбуваються на сьогодні в економіці України, в умовах поглиблення євроінтеграції, ставлять перед суб'єктами господарювання нові вимоги відносно формування звітності та її прозорості.

Одним із надважливих питань розвитку сучасної вітчизняної облікової системи та складання звітності є підвищення якісних характеристик корпоративної звітності, яка повинна цілком і повністю задовольняти вимоги різних користувачів, у точній інформації про фінансовий стан і результати діяльності, грошові потоки та інші фінансові і не фінансові показники.

У рамках Директиви Європейського Союзу про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD) застосовано 12 галузево-незалежних Європейських стандартів звітності про сталий розвиток (ESRS), які вимагають розкриття цільових показників, включно з суб'єктами господарювання з країн, що не є членами Європейського Союзу (ЄС), але мають дочірні підприємства, що

працюють в ЄС, або котируються на біржах на ринках ЄС, які регулюються відповідно до ESRS.

CSRD охоплює безліч показників, розкриття яких не вимагалось в попередній звітності, для прикладу це управління ESG-ризиками, соціальні питання, такі як ставлення до працівників безпосередньо на підприємстві, принципи інклюзивності, рівності, справедливості (IDE) та ланцюжок створення додаткової вартості.

За Законом України від 16 липня 1999 року №996-XIV звіт про управління або «корпоративний звіт», це документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності [20].

Методичні рекомендації зі складання звіту про управління, затверджені наказом Міністерства Фінансів України №982 від 07 грудня 2018 року, рекомендують аналіз діяльності, стану та розвитку підприємства проводити з урахуванням розміру підприємства, його виду діяльності, і включати як основні фінансові, так і нефінансові показники щодо певного виду діяльності, у тому числі інформацію екологічного та соціального характеру, з обов'язковим посиланням на відповідні показники річної фінансової звітності та пояснення щодо сум за відповідними показниками [12].

Інформацію у звіті про управління, з метою систематизації та співставності, доцільно формувати за наступними основними напрямками: організаційна структура та опис діяльності підприємства; результати діяльності; ліквідність та зобов'язання; екологічні аспекти; соціальні спекти та кадрова політика; ризики; дослідження та інновації; фінансові інвестиції; перспективи розвитку; корпоративне управління.

Метою корпоративної звітності є надання достовірної інформації про всебічну, різносторонню діяльність підприємства відповідно до моделі управління та сталого розвитку.

Що таке сталий розвиток (англ. sustainable development) є різні тлумачення, на нашу думку найбільш чітке визначення сформулювала у своїй доповіді Комісія

Брундтланд, це «розвиток який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

Доктрина сталого розвитку дала імпульс розробці та впровадженню нових підходів до управління діяльністю господарюючих суб'єктів. Сталий розвиток підприємства – це не що інше, як збалансований та цілеспрямований за множинними показниками довготривалий розвиток в змінних умовах зовнішнього середовища, що направлений на збереження стійкості підприємства і забезпечує його конкурентоспроможність (Рисунок 1.3).

Виходячи із теорії сталого розвитку до суб'єктів господарювання та ролі конкретної людини в суспільстві висувуються нові вимоги.

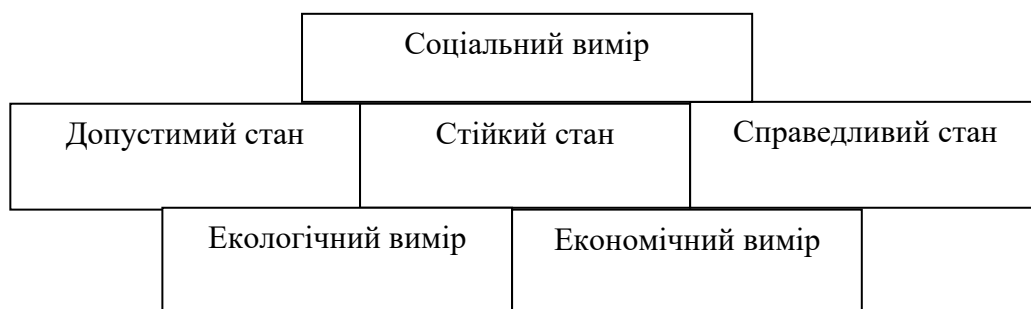

Рисунок 1.3 - Компоненти сталого розвитку підприємства

Джерело : складено автором

Внаслідок цього змінюються інформаційні запити користувачів до корпоративної звітності, як до одного із основних джерел інформування про стан та результати діяльності підприємства.

В рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН яка відбулася у вересні 2015 року в Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей сталого розвитку та 169 Завдань Сталого розвитку.

Україна, як і всі країни-члени ООН приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, дотримання конституційних прав і свобод, на засадах принципу «Нікого не залишити осторонь» був підписаний Указ Президента України №722/2019 від 30 вересня 2019 року.

В якому чітко визначено, що Україна підтримує проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року №70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та їх адаптації до сучасної специфіки розвитку України [33].

Нова світоглядна парадигма, на якій ґрунтується Стратегія, є політичною та практичною моделлю розвитку для всіх країн світу, дана модель орієнтована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною.

В Україні під час війни, найбільш вразливою стала соціальна складова ESG. На сьогодні мільйони людей змушені змінити місце проживання, втратили житло, роботу, а багато, на превеликий жаль, і близьких. Інтегруючись у європейське середовище, держава буде змушена дбати про зменшення впливу на довкілля, звичайно під час дії воєнного стану пріоритети дещо інші, але, інтегруючись у європейське середовище, Україна буде змушена брати на себе зобов'язання щодо захисту довкілля.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організаційно-правова характеристика товариства

Auto matic group – це група компаній, яка представлена в 4 країнах: Німеччина, Польща, США з головним офісом в Україні.

Заснована у 2005 році як інженерна компанія, зараз розширила діяльність за напрямками: постачання промислового обладнання, промислове будівництво, виробництво з полімерів.

Сьогодні ТОВ «ІТК «Автоматик Груп» це: 16 років досвіду; команда з більше, ніж 100 працівників; понад 500 постачальників промислового обладнання з більш, ніж 40 країн світу; 1500 проектів у 14 країнах; 200 млн. км виготовленої стрічки та 500 млн. одиниць трубочки для карамелі; експорт полімерної продукції до 8 країн; європейський підхід, відкритість, відповідність стандартам: ISO 9001, ISO 45001, FSSC 22000; активна соціальна діяльність.

Напрями діяльності:

1. Інжиніринг

* Розробка та впровадження автоматизованих систем управління технологічним процесом (АСУ ТП). Електромонтажні роботи. Модернізація систем управління (АСУ ТП) для вже існуючого обладнання. Реалізація проектів згідно європейських та міжнародних вимог і стандартів.

2. Промислове будівництво

* Будівництво виробничих і комерційних будівель “під ключ”. Комплексне відновлення виробничих ліній та будівель. Технічне обслуговування індустріальних та інших приміщень. Оздоблювальні роботи в торгових центрах, супермаркетах та ін. Внутрішній та зовнішній ремонт приміщень.

3. Виробництво з полімерів

* Виробництво стрічки з замком zip-lock для багаторазового відкриття-закриття пакетів, палички для карамелі, пневмо-трубки та іншої продукції з полімерів по індивідуальним вимогам замовників. Постійна наявність продукції на складі для оперативного надання зразків або виконання замовлень.

4. Постачання промислового обладнання

* Транспортування промислового обладнання і вантажів із-за кордону та по Україні різнорідними видами транспорту: автомобілем, поїздом, літаком, кораблем. Страхування вантажів з оформленням необхідних документів. Комплексна поставка в короткі терміни.

При веденні бухгалтерського обліку і формуванні фінансової звітності компанія керується Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку затвердженими Міністерством Фінансів України і Планом рахунків бухгалтерського обліку.

З метою забезпечення необхідної деталізації обліково-економічної інформації головному бухгалтеру дозволяється своїм розпорядженням вводити додаткову систему субрахунків.

Бухгалтерський облік здійснюється бухгалтерією підприємства, яку очолює головний бухгалтер.

Кількісний та якісний склад бухгалтерії визначається штатним розписом і затверджується окремим наказом керівника підприємства.

На підприємстві використовується автоматизована форма ведення. У разі необхідності бухгалтерські дані роздруковуються в кінці року і скріплюються підписами відповідальних осіб.

Перелік посадових осіб, які наділяються правом дозволу на проведення господарських операцій затверджується Наказом по підприємству. Зразки підписів відповідних осіб за переліком затверджуються окремим наказом керівника та доводяться до відповідних структурних підрозділів.

Перелік посадових осіб, яким дозволено отримувати та видавати товарно-матеріальні цінності затверджується Наказом по підприємству та доводяться до відповідних структурних підрозділів.

Право підпису довіреностей на отримання товарно-матеріальних цінностей, укладання угод затверджується окремим Наказом по Підприємству.

Обов'язок щодо складання фінансової звітності та іншої звітності на вимогу власників, органів статистики покладається на головного бухгалтера.

При складанні фінансової звітності устанавлюється межа суттєвості у розмірі 1 000,00 (одна тисяча) грн.

Закриття фінансових результатів в обліку підприємства проводиться один раз в кінці року.

Форми первинних облікових документів (зведених первинних документів), які застосовуються підприємством у практичній діяльності, але не затверджені відповідними державними органами затверджуються наказом по підприємству.

На підприємстві устанавлено місце зберігання (архів підприємства) первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку, виготовлених як на паперових, так і на магнітних носіях інформації (дискети, компакт-диски). Строки зберігання встановлені відповідно до законодавства.

Витрати підприємства обліковуються на рахунках класу 9 «Витрати діяльності» Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Господарські операції відображаються в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені. Якщо це неможливо - то в періоді одержання первинного документа підтверджуючого здійснення господарської операції.

Первинні документи складаються під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо - безпосередньо після її закінчення.

Працівники підприємства можуть придбавати для підприємства за власний кошт різноманітні цінності (для господарських потреб) та проводити інші розрахунки, пов'язані із господарською діяльністю підприємства. Компенсація понесених працівником витрат у зв'язку із придбанням товарно-матеріальних

цінностей та оплатою інших робіт та послуг, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства, здійснюється після дати затвердження «Звіту про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт».

Інвентаризацію активів і зобов'язань проводиться відповідно до статті 10 Закону Про бухгалтерський облік та інших нормативних документів, зокрема Інструкції інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 11 серпня 1994 р. №69.

Склад постійно діючої інвентаризаційної комісії встановлюється Наказом по Підприємству.

Перерахунок курсових різниць по монетарних статтях виконується в іноземній валюті на дату балансу та на дату проведення господарчої операції.

Резерв відпусток дорівнює «0».

Принципи і методи відображення в бухгалтерському обліку окремих активів і господарських операцій:

Основні засоби:

1. Основним засобом компанії визнається актив, якщо очікуваний термін його корисного використання (експлуатації), установлений засіданням виробничої комісії, більше року (або операційного циклу, якщо він більше року), а вартісна оцінка якого дорівнює сумі, що перевищує 6000,00 грн. без ПДВ.

2. До складу малоцінних та швидкозношуваних предметів відносять матеріальні активи з очікуваним терміном експлуатації менше одного року вартістю менше 6 000,00 грн. без ПДВ.

3. Строк корисного використання основних засобів визначати згідно зі ст. 138.3.3.ПКУ.

4. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» застосовується метод нарахування амортизації для:

— основних засобів - прямолінійний метод;

– інших необоротних активів та малоцінних необоротних активів і бібліотечних фондів - в розмірі 100 відсотків їх вартості в першому місяці використання об'єкта.

5. Первісна (переоцінена) вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням та ремонтом об'єкта, визначену у порядку, встановленому податковим законодавством.

Нематеріальні активи:

1. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» облік нематеріальних активів ведуться по групам.

2. Термін корисного використання та ліквідаційну вартість нематеріальних активів затверджується наказом по підприємству, за результатами місяця в якому такий нематеріальний актив введений в експлуатацію.

3. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» підприємством застосовувати прямолінійний метод нарахування амортизації нематеріальних активів.

4. Не визнаються активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду в якому вони були здійснені:

- витрати на дослідження;
- витрати на підготовку і перепідготовку кадрів;
- витрати на рекламу та просування продукції на ринку;
- витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємства або його частини;
- витрати на підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і витрати в створення торгових марок (товарних знаків).

Запаси:

1. Запаси відображаються за первинною вартістю.
2. Первинна вартість запасів, придбаних за плату, визначається за собівартістю запасів згідно НП(С)БО 9 «Запаси».

3. Одиницею бухгалтерського обліку запасів визнається їх найменування. З метою упорядкування відображення придбаних ТМ відповідно до довідника номенклатура фіксується інформація про присвоєння власних найменувань в Таблиці відповідності найменування товару.

4. У разі реалізації запасів комплектом або цілісним елементом складається акт комплектації з визначенням найменування.

5. При відпуску запасів у виробництво, з виробництва оцінка їх здійснюється за методом ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів.

6. При продажу та іншому вибутті запасів оцінка їх здійснюється за методом ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів.

7. Аналітичний облік руху товарно-матеріальних цінностей організовано таким чином за підрозділами:

- в бухгалтерії - у кількісно-сумовому вимірі;
- на складах - у кількісному вираженні.

8. Вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів, що передані в експлуатацію, списується з балансу з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів за місцями експлуатації та відповідними особами протягом строку їх фактичного використання.

9. Облік транспортно-заготівельних витрат ведеться ідентифіковано. Транспортно-заготівельні витрати, що входять до первісної вартості запасів, придбаних за плату, безпосередньо включаються до собівартості запасів. Інші транспортно-заготівельні витрати, які мають невелику удільну вагу відносять на витрати поточного періоду.

Дебіторська заборгованість:

1. Відповідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, послуги включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю.

2. Величина резерву сумнівних боргів визначається за абсолютною сумою сумнівної заборгованості.

3. За методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. До особового розпорядження всі дебітори рахуються платоспроможними, у зв'язку з чим величина резерву сумнівних боргів складає "0".

Резерви майбутніх витрат і платежів:

1. Резерви майбутніх витрат не створювати.

Зобов'язання:

1. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» - зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

2. Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки відображаються за їх теперішньою вартістю з урахуванням умов та виду зобов'язання.

3. Поточні зобов'язання відображаються за сумою погашення.

Дохід:

1. Дохід визнається і оцінюється відповідно до вимог Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід».

2. До складу доходів майбутніх періодів включаються суми доходів, нарахованих протягом поточного періоду, які будуть визначені в наступних звітних періодах.

3. Товари, передані на комісію, не вважаються реалізованими при передачі комісіонеру, тому ці операції не вважаються доходами.

Витрати:

1. Облік адміністративних, загальногосподарських витрат, витрат на збут. інших витрат операційної діяльності здійснюється згідно НП(С)БО 16 «Витрати».

2. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» - витрати відображаються в балансі одночасно із зменшенням активів або збільшенням зобов'язань, а у Звіті про фінансові результати - одночасно з доходами, для отримання яких вони понесені. Витрати не пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції, є витратами звітного періоду.

3. Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (адміністративні витрати, витрати на збут та ін.), кваліфікуються відповідно до Положення бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Вказані витрати вважаються витратами періоду в якому вони фактично понесені (як витрати поточного періоду) і відображаються у Звіті про фінансові результати.

4. До складу витрат майбутніх періодів включаються витрати, які здійснені у звітному періоді, але підлягають віднесенню до витрат в майбутніх звітних періодах.

5. При визначенні собівартості виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, використовується підхід «прямих витрат». Тобто, загальновиробничі витрати в повному обсязі вважають витратами періоду та відносять на фінансові результати періоду в якому вони фактично понесені (як витрати поточного періоду).

Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах:

1. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів у попередніх періодах, здійснюється шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року.

2. Виправлення помилок, які відносяться до попередніх періодів, вимагає повторного відображення відповідної порівняльної інформації у фінансовій звітності.

3. Облікова політика може змінюватися, тільки якщо змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує положення (стандарти) бухгалтерського обліку, або якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства.

Безпосередній контроль за виконанням вимог Наказу про облікову політику покладається на головного бухгалтера підприємства.

2.2 Підготовчі роботи формування показників Звіту про фінансові результати та аналіз фінансового стану

Відповідно до статті 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» на основі даних бухгалтерського обліку всі підприємства повинні складати фінансову звітність [20].

Відповідно до п. 12 «Порядку подання фінансової звітності» перед складанням річної фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів та зобов'язань [22].

Весь цикл бухгалтерського обліку від здійснення операції до складання фінансової звітності може бути поділений на такі етапи:

- 1). відображення всіх операцій у первинних документах;
- 2). аналіз операції, її визнання та оцінка відповідно до вимог П(С)БО, а також відображення у певних регістрах бухгалтерського обліку (відомості, журнали);
- 3). внесення записів за результатами інвентаризації щодо активів та зобов'язань до регістрів;
- 4). перенесення даних у Головну книгу;
- 5). закриття рахунків доходів та витрат;
- 6). складання оборотно-сальдового балансу;
- 7). складання фінансової звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки).

Оборотно-сальдовий баланс – це перелік всіх рахунків із зазначенням сальдо на початок звітного періоду, оборотів за дебетом і кредитом рахунків і сальдо на кінець періоду. Він робиться на основі даних Головної книги та дає можливість перевірити рівність залишків за дебетом залишкам за кредитом та рівність дебетових та кредитових оборотів за звітний період. На основі оборотно-сальдового балансу складається Баланс та Звіт про фінансові результати.

Етапи 1, 2, 4, 5, 6 та частково 7 здійснюються підприємством щомісяця (або раз у квартал). Етап 3 пов'язаний з проведенням інвентаризації. Згідно зі статтею 10 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» періодичність проведення інвентаризації визначається власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно з законодавством. Такі випадки визначені в п.3 «Інструкції про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків». Так, проведення інвентаризації є обов'язковим перед складанням річної бухгалтерської звітності, крім майна, цінностей, коштів і зобов'язань, інвентаризація яких проводилась не раніше 1 жовтня звітного року. Інвентаризація будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів основних фондів може проводитись один раз у три роки, а бібліотечних фондів – один раз у п'ять років.

Метою складання Звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

Важливість Звіту про фінансові результати зумовлена тим, що він:

- *надає інформацію про активність та результативність діяльності підприємства за певний проміжок часу;

- *є основою, на підставі якої будуються прогнози майбутньої діяльності підприємства.

Доходи і витрати включаються до складу звіту про фінансові результати на підставі принципів нарахування та відповідності. Тому доходи та витрати визначаються тоді, коли вони відбуваються (а не тоді, коли отримуються або

сплачуються грошові кошти), і відображаються в бухгалтерському обліку та фінансових звітах тих періодів, до яких вони відносяться. Крім того, втрати визнаються у Звіті про фінансові результати на основі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами.

Цей звіт складається наростаючим підсумком з початку звітного року та подається у складі річної та квартальної звітності.

ТОВ «ІТК «Автоматик груп» відноситься до малого підприємства і має спрощену фінансову звітність.

Аналіз фінансового стану даного підприємства необхідно почати з оцінки майнового стану.

Коефіцієнт реальної вартості майна розраховується як відношення суми основних коштів і запасів до активів.

$$(14850,7 + 11109,9) / 93233,3 = 25960,6 / 93233,3 = 0,278 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$(13902,2 + 21989,1) / 116409,6 = 35891,3 / 116409,6 = 0,308 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$(10743,7 + 19016,2) / 94404,4 = 29759,9 / 94404,4 = 0,315 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$(7662,3 + 20499,1) / 100798,0 = 28161,4 / 100798,0 = 0,280 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Коефіцієнт показує питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства. Має позитивну тенденцію, адже незначно, але все ж збільшився з 0,278 до 0,280 на 0,002 або на 0,8%.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами дорівнює відношенню власних обігових коштів до оборотних активів.

$$(85426,5 - 15975,0) / 77258,3 = 0,899 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$(84348,5 - 15833,8) / 100575,8 = 0,681 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$(79260,1 - 13657,7) / 80746,7 = 0,812 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$(79443,2 - 10656,7) / 90141,3 = 0,763 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Коефіцієнт показує в якому обсязі компанія за рахунок власних коштів може профінансувати оборотний капітал. Нормативним значенням є 0,1 і вище. Чим вище значення показника, тим більший рівень здатності організації провадити свою активну діяльність незалежно від позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування.

Протягом аналізованого періоду значення показника мало неоднозначну тенденцію, але загалом зменшилось з 0,899 до 0,763 у 2020 р. і 2023 р. відповідно на 0,136 або 15,2%. Така динаміка свідчить, що підприємство зазнало зменшення фінансової стійкості та те, що компанія здатна профінансувати 84,8% всіх своїх оборотних активів за рахунок власного капіталу.

Власні оборотні кошти - сума власних оборотних активів, яка доступна для щоденної операційної діяльності компанії. Даний показник можна визначити як різниця оборотних активів і короткострокових зобов'язань.

$$77258,3 - 7806,8 = 69451,5 \text{ (тис. грн.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$100575,8 - 32061,1 = 68514,7 \text{ (тис. грн.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$80746,7 - 15144,3 = 65602,4 \text{ (тис. грн.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$90141,3 - 21354,8 = 68786,5 \text{ (тис. грн.)} - 2023 \text{ р.}$$

За нормативним значенням показник повинен бути додатнім та збільшуватися. Аналізувати значення даного показника необхідно за тривалий період, адже компанія може нарощувати виробництво і збут, а може зменшувати його навмисно. Оцінка ТОВ «ІТК «Автоматик груп» здійснюється за 2020-2023 роки за доступними даними.

За 2020-2023 р.р. значення показника коливається, але загалом він зменшився з 69451,5 до 68786,5 на 665,0 тис. грн. або 1,0%. Хоча тенденція негативна, але додатне значення означає, що в компанії достатньо коштів для забезпечення безперебійної діяльності за рахунок постійних фінансових ресурсів. Це зменшує ризик втрати ліквідності і стійкості.

Наступним етапом аналізу фінансового становища компанії є оцінка фінансової стійкості.

Коефіцієнт фінансової стійкості індикатор, який говорить про здатність компанії залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі. Розраховується як відношення суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань до валюти балансу.

$$(85426,5 + 0) / 93233,3 = 0,916 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$(84348,5 + 0) / 116409,6 = 0,725 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$(79260,1 + 0) / 94404,4 = 0,840 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$(79443,2 + 0) / 100798,0 = 0,789 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Показник вказує на величину активів, яку компанія може профінансувати довгостроково залученим капіталом та постійними фінансовими ресурсами. Нормативне значення знаходиться в межах 0,7-0,9. За аналізований період 2020-2023 роки показник не мав чіткої тенденції, коливався по роках. Загалом коефіцієнт зменшився з 0,916 до 0,789 на 0,127 або 13,9%, значення в межах норми, незначно більше у 2020р. Можна зробити висновки, що від 72,5% до 91,6% активів компанії формується завдяки постійному капіталу і довгострокових зобов'язань. Такий рівень показника свідчить, що ризик банкрутства мінімальний.

Чисті активи - показник дозволяє отримати приблизне уявлення про вартість компанії, застосовується в разі відсутності доступу до внутрішньої звітності компанії. Визначається як різниця між активами до розрахунку та зобов'язаннями до розрахунку.

$$93233,3 - 7806,8 = 85426,5 \text{ (тис. грн.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$116409,6 - 32061,1 = 84348,5 \text{ (тис. грн.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$94404,4 - 15144,3 = 79260,1 \text{ (тис. грн.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$100798,0 - 21354,8 = 79443,2 \text{ (тис. грн.)} - 2023 \text{ р.}$$

Чим більший показник від нуля, тим більш позитивна ситуація для підприємства. У випадку компанії ТОВ «ІТК «Автоматик груп» значення показника більше нуля, але воно зменшується, що є негативною тенденцією. Показник зменшився з 85426,5 тис. грн. до 79443,2 тис. грн. на 5983,3 тис. грн., що становить 7,0%. Дана тенденція свідчить про зниження добробуту власника та зменшення захищеності кредиторів. Зрозуміло, що війна позначилася на аналізованому підприємстві негативно, але необхідно застосовувати відповідні заходи для покращення ситуації.

Коефіцієнт фінансової активності дорівнює відношенню суми довгострокових та короткострокових зобов'язань до власного капіталу.

$$(0 + 7806,8) / 85426,5 = 0,091 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$(0 + 32061,1) / 84348,5 = 0,380 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$(0 + 15144,3) / 79260,1 = 0,191 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$(0 + 21354,8) / 79443,2 = 0,269 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Показник збільшився за 2020-2023 р.р. з 0,091 до 0,269 на 0,178 або на 195,6%. Тенденція збільшення значення даного коефіцієнта свідчить про зменшення фінансової стійкості підприємства та збільшення його залежності від позикового капіталу. Тобто на 1 гривню власного капіталу припадає 0,2грн. позикового.

Коефіцієнт автономії – показник вказує про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Розраховується як відношення власного капіталу до балансу.

$$85426,5 / 93233,3 = 0,916 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$84348,5 / 116409,6 = 0,725 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$79260,1 / 94404,4 = 0,840 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$79443,2 / 100798,0 = 0,789 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Показник вказує на незалежність підприємства від кредиторів, на рівень фінансової стійкості та стабільності. Чим більший показник, тим кращі попередньо зазначені критерії. Нормативне значення коефіцієнта – 0,5. З однієї сторони можна сказати, що так як за 2020-2023 рр. коефіцієнт є більшим за нормативне значення, то це негативна тенденція (означає, що компанія ТОВ «ІТК «Автоматик груп» використовує не весь свій потенціал). З іншого боку, компанія стає більш незалежною від кредиторів або зобов'язань. В будь-якому випадку, скорочення розмірів власного капіталу свідчить про зниження рентабельності діяльності, що в свою чергу свідчить про зменшення можливостей покращити рівень власного капіталу за рахунок капіталізації прибутку. Необхідно приділити особливу увагу рентабельності діяльності підприємства.

Загалом показник зменшився з 0,916 до 0,789 на 0,127, що становить 13,9%.

Наступним раціональним кроком є аналіз рентабельності. Для малого підприємства є актуальним оцінка рентабельності.

Рентабельність активів - показує ефективність використання активів компанії для генерації прибутку. Визначається як відношення чистого прибутку до активів і помножено на 100%.

$$16194,9 / 93233,3 * 100 = 17,4\% - 2020 \text{ р.}$$

$$6890,2 / 116409,6 * 100 = 5,9\% - 2021 \text{ р.}$$

$$1011,6 / 94404,4 * 100 = 1,1\% - 2022 \text{ р.}$$

$$4279,2 / 100798,0 * 100 = 4,3\% - 2023 \text{ р.}$$

Показник не має конкретного нормативного значення. Доцільно порівнювати даний коефіцієнт зі значенням коефіцієнта конкурентів, але можна і порівняти за роками, у динаміці. Нормативна тенденція – збільшення, але на підприємстві ТОВ «ІТК «Автоматик груп» значення показника зменшилося з 17,4% до 4,3% на 13,1% в абсолютному або на 75,3% у відносному вимірі. За аналізований період ефективність компанії впала, що є результатом війни, удар по економіці та фінансовій системі.

Рентабельність власного капіталу - вказує, наскільки ефективно використовується власний капітал, тобто скільки прибутку було згенеровано на кожну гривню залучених власних коштів, надає можливість визначити як змінився добробут власника. Розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічного розміру власного капіталу і помножено на 100%.

$$16194,9 / ((84957,2 + 85426,5) / 2) * 100 = 16194,9 / 85191,9 * 100 = 19,0\% - 2020 \text{ р.}$$

$$6890,2 / ((85426,5 + 84348,5) / 2) * 100 = 6890,2 / 84887,5 * 100 = 8,1\% - 2021 \text{ р.}$$

$$1011,6 / ((84348,5 + 79260,1) / 2) * 100 = 1011,6 / 81804,3 * 100 = 1,2\% - 2022 \text{ р.}$$

$$4279,2 / ((79259,5 + 79443,2) / 2) * 100 = 4279,2 / 79371,4 * 100 = 5,4\% - 2023 \text{ р.}$$

Тенденція збільшення значення показника свідчить про збільшення генерації прибутку на одиницю власного капіталу. За аналізований період значення коефіцієнта значно зменшилося з 19,0% до 5,4% на 13,6% в абсолютному вимірі, що становить 71,6% у відносному. Дана тенденція свідчить,

що розмір генерованого прибутку на одиницю власного капіталу зменшився. Так як в 2023р. значно впали прибутки не тільки аналізованого підприємства, то зрозуміло, що і рентабельність власного капіталу також зменшилась.

Рентабельність послуг – показник, який вказує об'єм виручки згенерованої на одиницю прибутку від продажів. Розраховується відношенням прибутку від продажу до виручка і помножено на 100%.

$$16194,9 / 139342,0 * 100 = 11,6\% - 2020 \text{ р.}$$

$$6890,2 / 102612,0 * 100 = 6,7\% - 2021 \text{ р.}$$

$$1011,6 / 53130,0 * 100 = 1,9\% - 2022 \text{ р.}$$

$$4279,2 / 57286,2 * 100 = 7,5\% - 2023 \text{ р.}$$

Нормативного значення відсутнє, але показник повинен збільшуватися. За аналізований період значення коефіцієнта зменшилося з 11,6% до 7,5% на 4,1% в абсолютному або на 35,4% у відносному вимірі, що відповідно є негативним фактором.

Рентабельність основної діяльності – характеризує ефективність реалізації продукції. Визначається як відношення фінансового результату від продажу до собівартості реалізованої продукції (товарів, послуг).

$$16194,9 / 108541,4 * 100 = 14,9\% - 2020 \text{ р.}$$

$$6890,2 / 78685,4 * 100 = 8,8\% - 2021 \text{ р.}$$

$$1011,6 / 44805,7 * 100 = 2,3\% - 2022 \text{ р.}$$

$$4279,2 / 45124,6 * 100 = 9,5\% - 2023 \text{ р.}$$

Для рентабельності нормативною є тенденція до збільшення. Тому і в даному випадку коефіцієнт рентабельності повинен зростати.

За 2020-2023 р.р. рентабельність діяльності підприємства ТОВ «ІТК «Автоматик груп» зменшилася з 14,9% до 9,5% на 5,4% в абсолютному вимірі або на 36,3% - у відносному.

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності також має спрощений варіант. Оцінки підлягають такі показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності.

Залежно від ступеня ліквідності, всі активи підприємства поділяються на наступні групи (грошові агрегати), що зображені на рисунку 2.1.

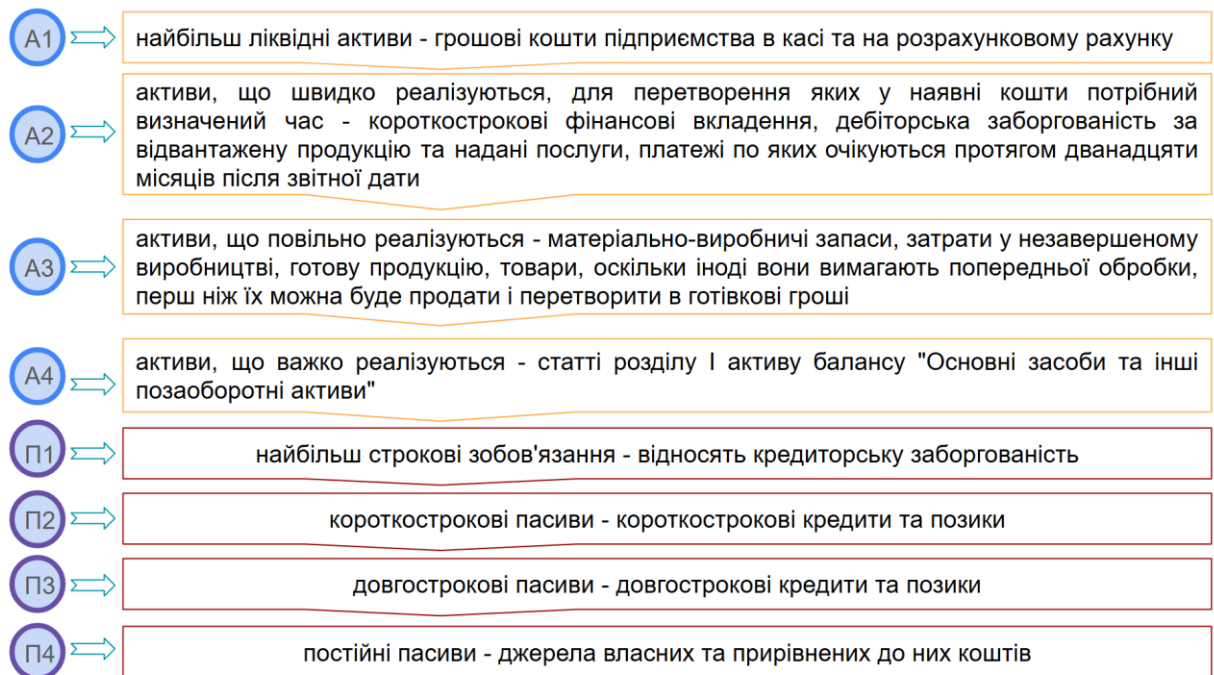

Рисунок 2.1 – Активи підприємства за ліквідністю

Джерело: сформовано автором за результатами опрацювання наукових публікацій

Аналіз абсолютної ліквідності – спосіб визначення рівня поточних зобов'язань, які можуть бути погашені негайно. Розраховується відношенням А1 до П1.

$$13186,7 / 7806,8 = 1,689 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$39774,9 / 32061,1 = 1,241 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$3990,4 / 15144,3 = 0,263 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$32289,5 / 21354,8 = 1,512 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Нормативним вважається значення від 0,1 до 0,2. За аналізований період показник мав значно більше значення. У 2020 р., 2021 р. та 2023 р. він більше 0,2, у 2022 році – показник зменшився майже до межі норми, але все ж є більшим, що свідчить про неефективну стратегію управління ресурсами, значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів. Значення показника має тенденцію до зменшення з 1,689 до 1,512 на 0,177 або на 10,5%.

Коефіцієнт швидкої ліквідності - індикатор короткострокової ліквідності компанії, який вимірює здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів. Визначається як відношення суми А1 і дебіторської заборгованості до П1.

$$(13186,7 + 43488,2 + 47,7 + 6790,7) / 7806,8 = 8,136 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$(39774,9 + 21788,0 + 75,9 + 12197,8) / 32061,1 = 2,303 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$(3990,4 + 15131,4 + 14,1 + 39427,3) / 15144,3 = 3,867 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$(32289,5 + 12085,9 + 0 + 20849,6) / 21354,8 = 3,055 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Нормативне значення даного показника залежить від сфери діяльності підприємства, але загалом повинен бути більшим за 0,5.

ТОВ «ІТК «Автоматик груп» має значення показника швидкої ліквідності в межах норми, що свідчить про достатність ліквідних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями. Але тенденція показника є негативною, адже значення зменшилося з 8,136 до 3,055 на 5,081, що у відсотках складає 62,5%. Так як компанія активно кредитує своїх покупців за допомогою товарних кредитів і оборотність дебіторської заборгованості є низькою, то значно вищі показники за нормативні є прийнятними і бажаними для підприємства.

Коефіцієнт поточної ліквідності - це індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів. Показник демонструє, скільки в компанії є гривень оборотних коштів на кожну гривню поточних зобов'язань. Коефіцієнт дорівнює відношенню оборотних активів до П1.

$$77258,3 / 7806,8 = 9,896 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$100575,8 / 32061,1 = 3,137 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$80746,7 / 15144,3 = 5,332 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$90141,3 / 21354,8 = 4,222 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Нормативне значення в межах 1-3 і більше. В аналізованому підприємстві даний показник не відповідає нормативному значенню і є значно більшим, що може говорити про неефективну структуру активів (для кредиторів така ситуація

є позитивною). Тенденція показника також є негативною, адже він зменшився з 9,896 до 4,222 на 5,674 або на 57,4%.

Така ситуація викликана економічним падіння української економіки внаслідок війни, що безумовно позначилося на роботі та результатах діяльності всіх українських підприємств. Узагальнена вищенаведена інформація зорієнтована в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники фінансового стану ТОВ «ІТК «Автоматик груп» за 2020-2023 р.р.

Показник	роки				Зміна	
	2020	2021	2022	2023	абсолютна	відносна
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,278	0,308	0,315	0,280	+ 0,002	+ 0,8%
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,899	0,681	0,812	0,763	- 0,136	- 15,2%
Власні оборотні кошти, тис. грн.	69451,5	68514,7	65602,4	68 786,5	- 665,0	- 1,0%
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,916	0,725	0,840	0,789	- 0,127	- 13,9%
Чисті активи, тис. грн.	85426,5	84348,5	79260,1	79 443,2	- 5 983,3	- 7,0%
Коефіцієнт фінансової активності	0,091	0,380	0,191	0,269	+ 0,178	+195,6%
Коефіцієнт автономії	0,916	0,725	0,840	0,789	- 0,127	- 13,9%
Рентабельність активів, %	17,4	5,9	1,1	4,3%	- 13,1	- 75,3%
Рентабельність власного капіталу, %	19,0	8,1	1,2	5,4%	- 13,6	- 71,6%
Рентабельність послуг, %	11,6	6,7	1,9	7,5%	- 4,1	- 35,4%
Рентабельність основної діяльності, %	14,9	8,8	2,3	9,5%	- 5,4	- 36,3%
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,689	1,241	0,263	1,512	- 0,177	- 10,5%
Коефіцієнт швидкої ліквідності	8,136	2,303	3,867	3,055	- 5,081	- 62,5%
Коефіцієнт поточної ліквідності	9,896	3,137	5,332	4,222	- 5,674	- 57,4%

Джерело: сформовано автором на основі проведених розрахунків за даними фінансової звітності товариства

Загалом за аналізований період відбувається зменшення значення показників, що говорить про те, що карантин значно вплинув на стан ТОВ «ІТК «Автоматик груп» і на багато інших підприємств як великих, середніх, так і малих та мікро. На кінець аналізованого періоду, тобто 2022 р., коефіцієнти зазнали великих змін та мають негативну тенденцію.

Проаналізувавши зазначене підприємство, можна дійти висновку, що компанії терміново необхідно застосовувати методи для подолання негативної тенденції та шукати шляхи вирішення поточних проблем.

Формування фінансових ресурсів більшості малих підприємств здійснюється завдяки кредитуванню. Залучення ресурсів дає додаткові можливості компанії для провадження своєї діяльності, фінансування розвитку компанії.

На рисунку 2.2 продемонстровано тенденцію обсягів кредитів, наданих суб'єктам малого підприємництва.

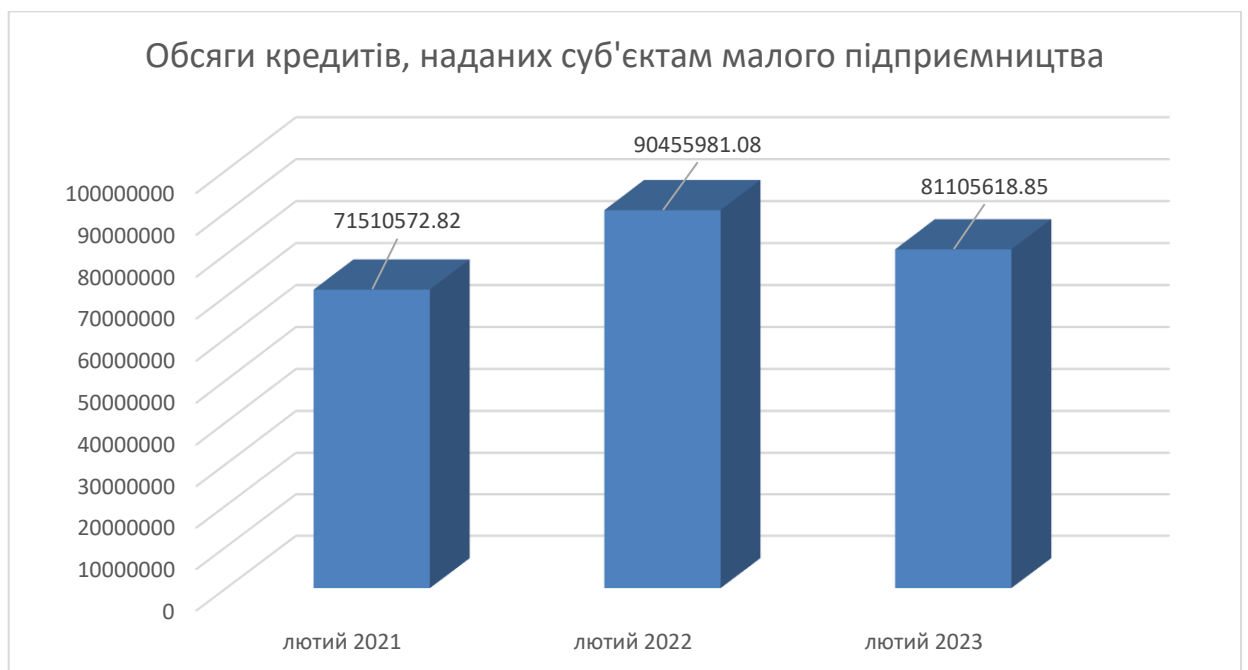

Рисунок 2.2 - Обсяги кредитів, наданих суб'єктам малого підприємництва, грн.

Джерело: побудовано автором на основі проведених розрахунків

Здійснити аналіз можна лише за три періоди, через недостатність інформації. Тому обсяги кредитів не мали чіткої тенденції, коливалися за аналізований період. За 2021-2022 р.р. розмір наданих кредитів збільшився з 71510572,82 грн. до 90455981,08 на 18945408,26, що становить 26,5%. За 2022-2023 р.р. – навпаки, розмір зменшився з 90455981,08 грн. до 81105618,85 грн. на 9350362,23 грн. або 10,3%. Загалом за аналізований період розмір наданих кредитів суб'єктам малого підприємництва збільшився з 71510572,82 грн. до 81105618,85 грн. на 9595046,03 грн., що складає 13,4%.

Так як кількість малих підприємств залишається на одному рівні, то можна зробити висновки, що кредитування даних компаній збільшується, а отже, залучення кредитів стає більш ваговим для формування фінансових ресурсів.

Таблиця 2.2 – Сума кредитів, наданих суб'єктам малого підприємництва, млн. грн.

Галузь	Сума наданих кредитів		
	Лютий 2021р.	Лютий 2022р.	Лютий 2023р.
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	12 570,6	17 300,2	25 666,1
Виробництво харчових продуктів	2 429,4	3 373,3	3 068,9
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	11 508,0	9 221,1	9 948,3
Будівництво будівель	2 492,3	2 458,0	2 237,0
Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт	1 321,6	1 760,2	1 406,3
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	11 728,4	15 993,1	12 061,8
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	4 972,8	6 700,8	5 439,1
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	1 240,8	2 301,1	1 526,3
Надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	3 270,7	1 726,0	1 163,4
Операції з нерухомим майном	6 990,7	7 289,4	6 736,6
Оренда, прокат і лізинг	2 517,0	2 082,4	667,6

Джерело: сформовано автором

В таблиці 2.2 згрупована інформація щодо кредитів, наданих суб'єктам малого підприємництва у розрізі видів економічної діяльності. Дані взяті за

найвагомішими статтями та за лютий аналізованих років, через відсутність іншої інформації.

Відповідно даних таблиці можна зробити висновки, що за статтею «Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг» сума наданих кредитів суб'єктам малого підприємництва зросла з 12570,6 млн. грн. до 25666,1 млн. грн. на 13095,5 млн. грн. або 104,2%.

Слід зазначити, що сума кредитів, наданих на виробництво харчових продуктів не мають чіткої тенденції, але за 2021-2023 р.р. збільшилися з 2429,4 млн. грн. до 3068,9 млн. грн. на 639,5 млн. грн., що становить 27%.

Привертає увагу той факт, що сума наданих кредитів за статтею «Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря» коливається по роках, але загалом зменшилася з 11508,0 млн. грн. до 9948,3 млн. грн. на 1559,7 млн. грн. або на 14%.

За аналізований період сума наданих кредитів суб'єктам малого підприємництва на будівництво будівель має тенденцію до зменшення з 2492,3 млн. грн. у 2021 р. до 2237,0 млн. грн. у 2023 р. на 255,3 млн. грн., що складає 11%.

Слід зазначити, що за статтею «Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт» сума наданих кредитів не мала чіткої тенденції, загалом незначно збільшилася з 1321,6 млн. грн. до 1406,3 млн. грн. на 84,7 млн. грн. або на 7%.

За 2021-2023 р.р. сума наданих кредитів за статтею «Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами» також не мала чіткої тенденції, але незначно збільшилася з 11728,4 млн. грн. до 12061,8 млн. грн. на 333,4 млн. грн., що становить 3%.

Привертає увагу той факт, що сума наданих кредитів за статтею «Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами» коливається по роках, але загалом збільшилася з 4972,8 млн. грн. до 5439,1 млн. грн. на 466,3 млн. грн. або на 10%.

За аналізований період кредити надані на складське господарство та допоміжну діяльність у сфері транспорту не має чуткої тенденції, загалом збільшилась з 1240,8 млн. грн. до 1526,3 млн. грн. на 285,5 млн. грн., що становить 23%.

Слід зазначити, що сума кредитів, наданих суб'єктам малого підприємництва за статтею «Надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення» значно зменшилась з 3270,7 млн. грн. до 1163,4 млн. грн. на 2107,3 млн. грн. або 64%.

За аналізований період сума наданих кредитів на операції з нерухомим майном коливається по роках, але загалом незначно зменшилась з 6990,7 млн. грн. до 6736,6 млн. грн. на 254,1 млн. грн., що складає 4%.

Привертає увагу той факт, що сума наданих кредитів на оренда, прокат і лізинг мав чітку тенденцію до зменшення з 2517,0 млн. грн. до 667,6 млн. грн. на 1849,4 млн. грн. або 74%.

Отже, за більшістю статтями сума кредитів, наданих суб'єктам малого підприємництва, збільшується. Деякі суми наданих кредитів не мали чіткої тенденції через зменшення суми у 2022 р. та у 2023 р. внаслідок економічних змін. Загалом можна зробити висновки, що на кредити збільшується попит, це є актуальним повсякчас, а особливо в часи воєнних дій, коли підприємства вкрай необхідні фінансові ресурси.

Формування фінансових ресурсів компанії ТОВ «ІТК «Автоматик груп» відбувається і за рахунок кредитування різних банків. Впродовж всього періоду діяльності підприємство кредитували АТ «Пумб», АТ «Правекс Банк», АТ «КредіАгріколь Банк», ПАТ «КБ "Преміум"». На сьогоднішній день кредитування ТОВ «ІТК «Автоматик груп» відбувається тільки АТ «КредіАгріколь Банк».

Для визначення платоспроможності позичальника АТ «КредіАгріколь Банк» використовує коефіцієнти:

*достатності власного капіталу, який розраховується відношенням власного капіталу до пасивів балансу. Допустиме значення від 0,3 до 1. Пояснює наскільки діяльність підприємства залежить від залучення кредитних ресурсів. Показує яку

частку у пасивах компанії становить власний капітал. Тобто яка частина активів бізнесу сформована за рахунок власних коштів цього бізнесу;

Даний показник розраховано у попередньому підрозділі. Для АТ «Креді Агріколь Банк» достатність власного капіталу ТОВ «ІТК «Автоматик груп» є в допустимих межах, адже становить 0,916, 0,725, 0,840, 0,789 у 2020-2023 р.р. відповідно. Тобто, така тенденція є позитивною для надання банком наступного кредиту компанії.

*коефіцієнт закредитованості, який розраховується відношенням суми банківських кредитів та лізингу до суми власного капіталу. Діапазон в якому має перебувати значення коефіцієнта від 0 до 1,0. Коефіцієнт пояснює рівень власних вкладень порівняно з обсягом взятих кредитів. Показує, скільки гривень банківських кредитів припадає на кожну гривню власного капіталу бізнесу. Тобто на якому рівні банки беруть участь у бізнесі порівняно з його власниками;

Так як у 2020 р. банківських кредитів компанія не мала, то аналіз здійснюємо за період 2021-2023 р.р.

$$12890,7 / 84348,5 = 0,153 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$12000 / 79260,1 = 0,151 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$12\ 000 / 79443,2 = 0,151 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Можна зробити висновки, що банки беруть незначну участь у бізнесі в порівнянні з власниками.

* коефіцієнт відношення боргу (кредити+лізинг) до EBITDA. Діапазон від 0 до 3,0. Пояснює рівень боргового навантаження підприємства та його здатності погасити наявні зобов'язання. Показує, за скільки років компанія зможе погасити банківські кредити за рахунок грошового потоку від основного бізнесу. Без врахування відсотків по кредиту, податків та інвестицій, та інших факторів що не включені до EBITDA;

EBITDA Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization відображає обсяг чистого прибутку компанії за вирахування відсотків за позиками, сплачених податків та амортизаційних відрахувань.

Розраховується за формулою: Фінансовий результат до оподаткування + Фінансові витрати – Фінансові доходи + Амортизація

Так, як у звітності за 2020-2023 р.р. компанії відсутні такі показники як фінансові витрати, фінансові доходи та амортизація, то показник EBITDA буде дорівнювати:

$$68583,1 + 0 + 0 + 0 = 68583,1 \text{ (тис. грн.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$19756,3 + 0 + 0 + 0 = 19756,3 \text{ (тис. грн.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$8497,3 + 0 + 0 + 0 = 8497,3 \text{ (тис. грн.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$1235,2 + 0 + 0 + 0 = 1235,2 \text{ (тис. грн.)} - 2023 \text{ р.}$$

Тоді коефіцієнт відношення боргу (кредити+лізинг) до EBITDA визначається:

$$7806,8 / 68583,1 = 0,114 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$32061,1 / 19756,3 = 1,623 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$15144,3 / 8497,3 = 1,782 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$$21354,8 / 1235,2 = 17,289 \text{ (од.)} - 2023 \text{ р.}$$

Значення показника відповідає допустимому за 2020-2022 р., а в 2023 р. значення значно збільшилось і це негативна тенденція, тому для банку це є причиною не надання кредиту.

* коефіцієнт поточної ліквідності - відношення оборотних активів до поточних зобов'язань. Діапазон від 1,1 до 10.0. Пояснює чи може підприємство погасити поточні зобов'язання тільки за рахунок поточних активів. Показує чи може компанія сплатити за зобов'язаннями, які підлягають оплаті найближчі 12 місяців за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів. Якщо менше 1 то є ризик несплати частини поточних зобов'язань;

Розрахунок показника здійснювали і представлений вище. Результати є підставою зробити висновки, що поточна ліквідність аналізованої компанії є допустимих для банку значеннях, а саме:

$$77258,3 / 7806,8 = 9,9 \text{ (од.)} - 2020 \text{ р.}$$

$$100575,8 / 32061,1 = 3,14 \text{ (од.)} - 2021 \text{ р.}$$

$$80746,7 / 15144,3 = 5,34 \text{ (од.)} - 2022 \text{ р.}$$

$90141,3 / 21354,8 = 4,222$ (од.) – 2023 р.

Від позичальника для вивчення фінансового стану вимагаються наступні документи:

- = фінансова звітність за три роки завірена в установленому порядку);
- = розшифрування статей балансу (за формою, яка прийнята в банку);
- = виписки з банків (з поточного рахунку) за останні 12 міс (у разі потреби);
- = довідки з банків про обороти за останні 12 міс (якщо рахунок є ще в іншому банку);
- = довідки з банків про кредитну заборгованість (якщо юр особа має відкриті рахунки в інших банках);
- = оборотна сальдові відомості за останні 12 місяців по рахунках 311, 361, 631, 685, та інші (у разі потреби);
- = копії договорів з постачальниками та покупцями, оренди та інші;
- = копії кредитних договорів (якщо такі укладені);
- = бізнес план щодо планів діяльності (інвестиційні проекти на 5 років, інші на 1 рік).

Та інші документи потреба в яких може виникнути в процесі аналізу.

Згідно законодавства України АТ «Креді Агроколь Банк» провадить свою діяльність і кредитує ТОВ «ІТК «Автоматик груп» спираючись на такі документи: Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про банки і банківську діяльність», Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг затверджена постановою Національного Банку України, Податковий Кодекс України та інші нормативно-правові документи згідно законодавства України, Внутрішні методичні рекомендації щодо проведення економічного аналізу діяльності позичальників.

2.3 Практичні аспекти складання Звіту про фінансові результати та пріоритетні напрями вдосконалення

На підприємстві ТОВ «ІТК «Автоматик груп» основну частину фінансової та податкової звітності формують в програмі «1С Бухгалтерія». Даний програмний продукт допомагає автоматизувати всі бізнес-процеси на підприємстві. В ній формуються документи, оформлюються дані по контрагентам, створюється звітність, тощо.

Доскональне дослідження програми дозволило більш детально та практично визначити елементи звітності та етапи її складання.

Першим кроком проаналізуємо сегмент продажів на підприємстві.

На рисунку 2.3 зображено процес знаходження необхідних даних в програмі 1С: Натискаємо вкладку «Звітність»; Переходимо на вкладку «Продажі»; Обираємо «Аналіз продажів»; І обов'язково зазначаємо аналізований період. В нашому випадку з 01.01.2020 р. по 31.12.2023 р.

Останнім етапом пошуку є натиск на кнопку «Сформувати».

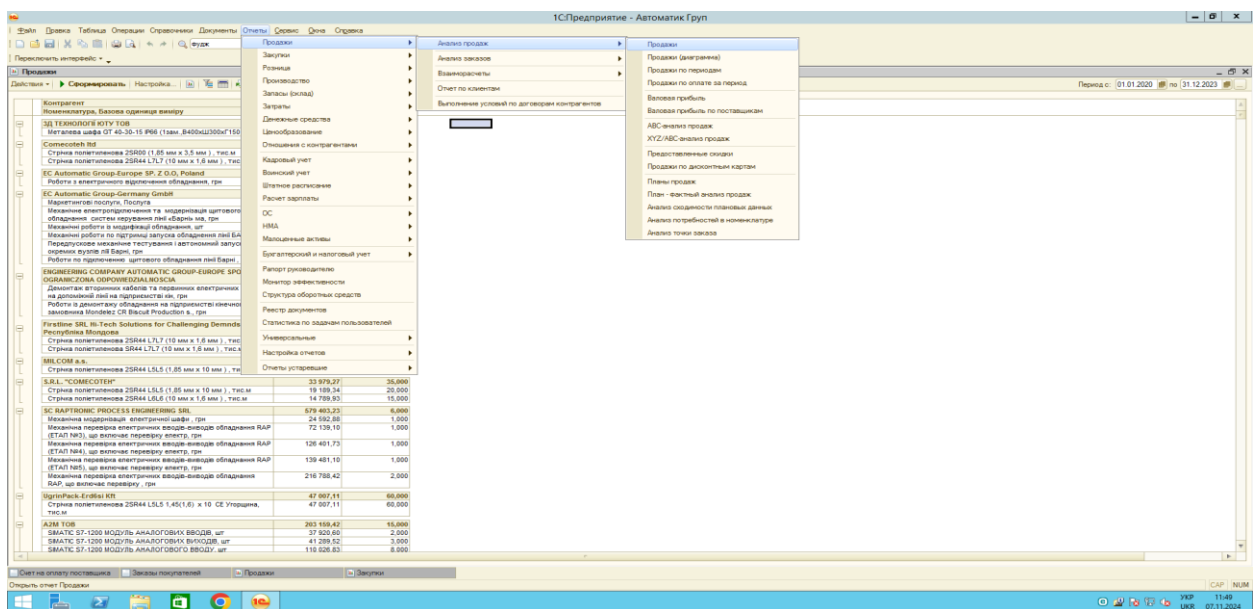
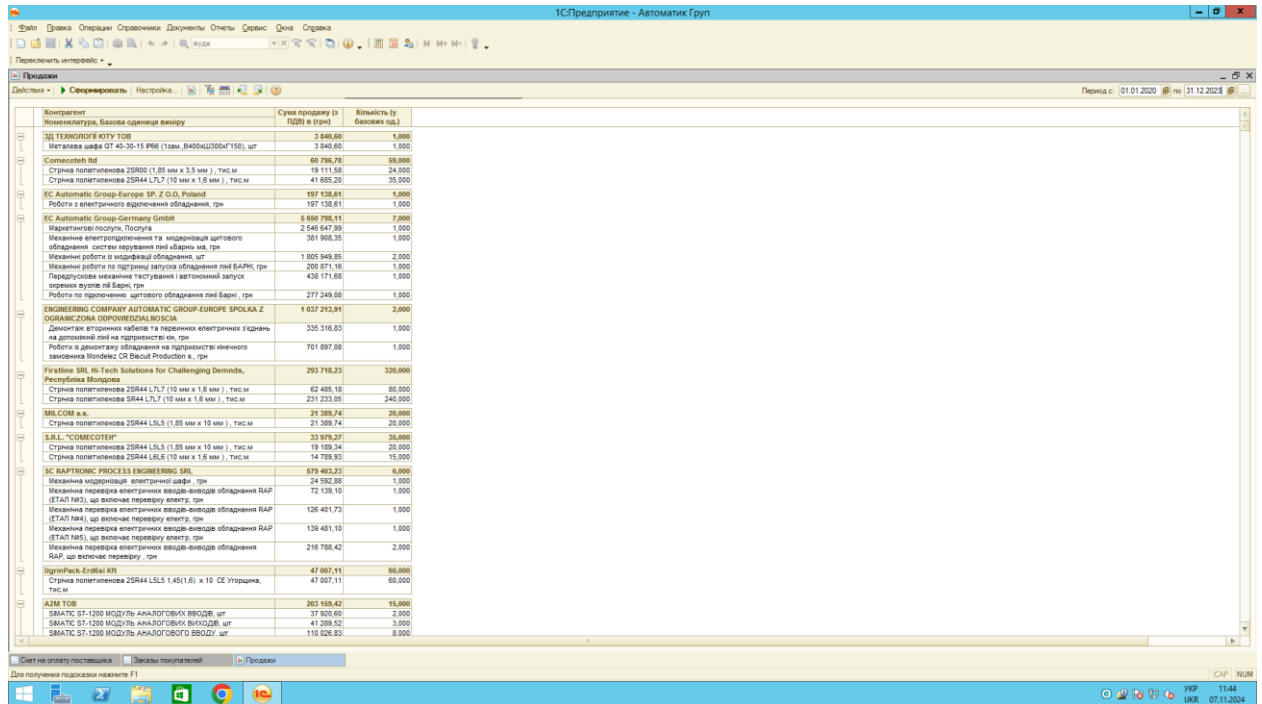

Рисунок 2.3 - Етапи пошуку звітних даних з продажів

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Через 1-2 хвилини отримуємо звіт з попередньо заданими обмеженнями, з яким можна ознайомитися на рисунку 2.4.

Контрагент	Сума продажів (в гривні)	Кількість (у базових одиницях)
Женемантур, Базова одиниця вентури		
3D ТЕХНОЛОГІ КІУТІ ТОВ	3 840,60	1,000
Металева шафа ОТ 40-30-15 P66 (13мм, 840x1200x150), шт	3 840,60	1,000
Сомескотей ІІІ	60 796,78	59,000
Стріна поглетеленева ZSR40 (1,85 мм x 3,5 мм), тис.м	19 111,58	24,000
Стріна поглетеленева ZSR44 L7L7 (10 мм x 1,6 мм), тис.м	41 685,20	35,000
IC Automatic Group-Europe SP. Z O.O, Poland	197 438,61	1,000
Роботи з електричного вартисення обладнання, грн	197 438,61	1,000
IC Automatic Group-Europe GmbH	5 680 798,11	7,000
Маркетингові послуги, Послуга	2 545 647,99	1,000
Механічне електричне та модернізація щитового обладнання, системи керування ліній вартисення, грн	301 600,35	1,000
Механічні роботи по модернізації обладнання, шт	1 005 949,85	2,000
Механічні роботи по підтримці запущеного обладнання ліній вартисення, грн	200 871,16	1,000
Періодичне механічне тестування і автономний запуск системи вартисення, грн	430 171,68	1,000
Роботи по модернізації щитового обладнання ліній вартисення, грн	277 249,68	1,000
ENGINEERING COMPANY AUTOMATICS GROUP-EUROPE SPOLKA Z OGRANICZONA ODPOWIEDZIALNOSCIA	1 037 213,91	2,000
Демонтаж вторинних кабелів та первинних електричних ліній на довільній лінії на підприємстві, грн	335 316,63	1,000
Роботи з демонтажу обладнання на підприємстві виченого заводу Mondez CR Decout Production s. r.l.	701 897,68	1,000
Firstline SRL Hi-Tech Solutions for Challenging Demands, Республика Молдова	263 718,23	320,000
Стріна поглетеленева ZSR44 L7L7 (10 мм x 1,6 мм), тис.м	62 485,16	80,000
Стріна поглетеленева SR44 L7L7 (10 мм x 1,6 мм), тис.м	231 233,66	240,000
SRL "COMSCOTEN"	21 389,74	20,000
Стріна поглетеленева ZSR44 L5L5 (1,85 мм x 10 мм), тис.м	21 389,74	20,000
SRL "COMSCOTEN"	33 979,27	36,000
Стріна поглетеленева ZSR44 L5L5 (1,85 мм x 10 мм), тис.м	19 189,34	20,000
Стріна поглетеленева ZSR44 L5L5 (1,85 мм x 1,6 мм), тис.м	14 789,93	15,000
SC BARTROMS PROCESS ENGINEERING SRL	579 463,23	6,000
Механічне модернізація електричної шафи, грн	24 562,86	1,000
Механічне перевірці електричних вводи-вводи обладнання BAP (ETAP N3), шт виченое перевірці електр., грн	72 139,10	1,000
Механічне перевірці електричних вводи-вводи обладнання BAP (ETAP N4), шт виченое перевірці електр., грн	126 461,73	1,000
Механічне перевірці електричних вводи-вводи обладнання BAP (ETAP N5), шт виченое перевірці електр., грн	139 461,10	1,000
Механічне перевірці електричних вводи-вводи обладнання BAP, шт виченое перевірці електр., грн	216 788,42	2,000
OriginalPack-Egypt KPI	47 007,11	60,000
Стріна поглетеленева ZSR44 L5L5 1,45(1,6) x 10 CE Угорщина, тис.м	47 007,11	60,000
A3M TOW	203 189,42	15,000
SMATC 57-1200 МОДУЛЬ АНАЛОГОВИХ ВВОДІВ, шт	37 909,60	2,000
SMATC 57-1200 МОДУЛЬ АНАЛОГОВИХ ВВОДІВ, шт	47 389,62	3,000
SMATC 57-1200 МОДУЛЬ АНАЛОГОВИХ ВВОДІВ, шт	110 628,63	8,000

Рисунок 2.4 - Результати пошуку звітних даних з продажів

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Дані показуються в розрізі контрагентів в цілому і окремо по одиниці оригінального товару. А сама таблиця звіту складається з назви контрагента, суму продажів в гривнях і кількості в базових одиницях.

З тією ж моделлю пошуку знаходимо необхідні значення для наших звітів в контексті закупівель:

1. Обираємо вкладку «Звітність».
2. Натискаємо вкладку «Закупівля».
3. Наступний крок – вкладка «Аналіз закупівель».
4. І остання вкладка – «Закупівля».
5. Обов'язково зазначити період з 01.01.2020 р. по 31.12.2023 р.
6. І в кінці натискаємо «сформувати».

За цим алгоритмом є можливість отримати необхідні дані для звітності в питанні закупівель підприємства за аналізований період. (рисунок 2.5)

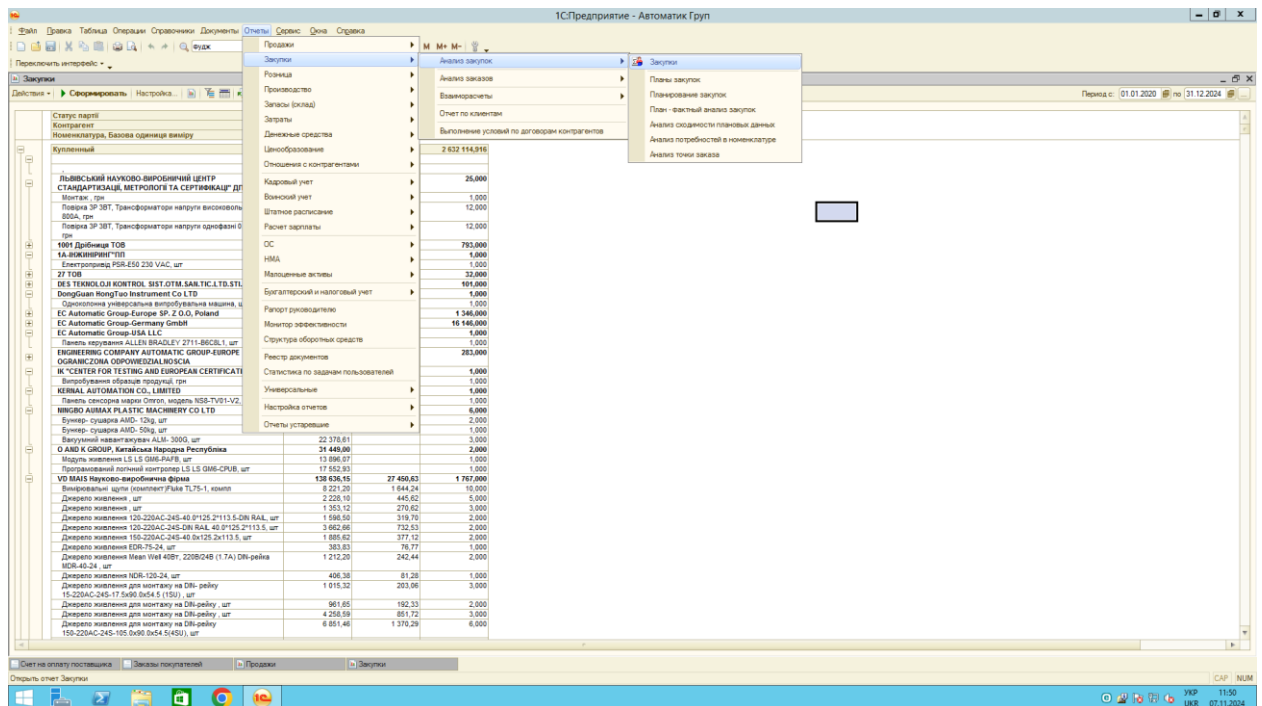

Рисунок 2.5 – Процес пошуку звітності в сфері закупівель на підприємстві
Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Процес закупівель на підприємстві складається з послідовних чітко визначених етапів.

По-перше, менеджер з закупівель отримує список необхідних товарів, яких не вистачає або для продажу, або для використання у виготовленні для подальшого збуту, або для використання у роботах і послугах, які надає і виконує ТОВ «ІТК «Автоматик груп».

По-друге, запрошуються рахунки у постачальників і погоджуються з вищим керівництвом для дозволу на оплату.

По-третє, бухгалтерія через відповідну програму банкінгу здійснює оплату погоджених рахунків. І останнім кроком є постачання оплаченої продукції з відповідними документами.

На рисунку 2.6 показано сформований звіт за 01.01.2020 -31.12.2023 рр. з даними по закупівлях.

Период	Полученный остаток (грн)	Надходження (грн)	Видаток (грн)	Конечный остаток (грн)
04/19 (роботи/товар Шкаф)	65 119 180,82	49 062 286,98		156 772 476,80
0608 (04/19-25/17) ПАЛЕТКА 2 (работы Силоч)	34 400,00			34 400,00
08-05-2019/197 (работы Стройка подрячки)	2 343 288,33			2 343 288,33
11-10/20 Текенергоинвест (работы Артем Силоч)	248 476,37			248 476,37
14/05/19 (работы Теплоснабжение)	248 476,37			248 476,37
15/11/2018 ПАЛЕТКА (работы Силоч)	348 337,22			348 337,22
16-05-2019/236 (работы Стройка подрячки)	348 337,22			348 337,22
17/02	348 337,22			348 337,22
18/02	3 260,00			3 260,00
19/02	3 260,00			3 260,00
20/02/2022 (работы) ЛАКТАЛИС СУМИ	443 675,99			443 675,99
26/10/20 (Мондженс работы 1016)	443 675,99			443 675,99
30/01/18 (теплоснабжение)	112 538,33			112 538,33
320657898 (работы Ашмача дом)	2 000,00			2 000,00
320658028 (работы ремонт частотника)	16 666,67			16 666,67
3206777002 (работы)	16 666,67			16 666,67
3206824474 (работы ворота)	137 835,20			137 835,20
40/20 (работы UPS Прилуки)	137 835,20			137 835,20
4502546463	343 427,71			343 427,71
4502564492	343 427,71			343 427,71

Рисунок 2.7 – Алгоритм пошуку звітності в контексті незавершеного виробництва на підприємстві ТОВ «ІТК «Автоматик груп»

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Результати пошуку проілюстровано на рисунку 2.8.

Период	Полученный остаток (грн)	Надходження (грн)	Видаток (грн)	Конечный остаток (грн)
04/19 (роботи/товар Шкаф)	65 119 180,82	49 062 286,98		156 772 476,80
0608 (04/19-25/17) ПАЛЕТКА 2 (работы Силоч)	34 400,00			34 400,00
08-05-2019/197 (работы Стройка подрячки)	2 343 288,33			2 343 288,33
11-10/20 Текенергоинвест (работы Артем Силоч)	248 476,37			248 476,37
14/05/19 (работы Теплоснабжение)	248 476,37			248 476,37
15/11/2018 ПАЛЕТКА (работы Силоч)	348 337,22			348 337,22
16-05-2019/236 (работы Стройка подрячки)	348 337,22			348 337,22
17/02	348 337,22			348 337,22
18/02	3 260,00			3 260,00
19/02	3 260,00			3 260,00
20/02/2022 (работы) ЛАКТАЛИС СУМИ	443 675,99			443 675,99
26/10/20 (Мондженс работы 1016)	443 675,99			443 675,99
30/01/18 (теплоснабжение)	112 538,33			112 538,33
320657898 (работы Ашмача дом)	2 000,00			2 000,00
320658028 (работы ремонт частотника)	16 666,67			16 666,67
3206777002 (работы)	16 666,67			16 666,67
3206824474 (работы ворота)	137 835,20			137 835,20
40/20 (работы UPS Прилуки)	137 835,20			137 835,20
4502546463	343 427,71			343 427,71
4502564492	343 427,71			343 427,71

Рисунок 2.8 – Звітні дані незавершеного виробництва на підприємстві

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Дана форма містить підрозділи:

1. Інженерний (роботи, послуги).
2. Продажі (продукція, що стосується продажів іншим організаціям і ФОПам).
3. Основне (все, що відноситься до фірми безпосередньо і що не можна позиціонувати як «інженерне» або «продажі»).

Результати у вартісному вимірі складається з рядків: «початковий залишок», «надходження», «видаток», «кінцевий залишок».

Одним з елементів звітності – рух грошових коштів – також можна проаналізувати в програмі «1С».

Побачити дані і сформувані відповідний звіт можемо за наступними кроками:

1. Натискаємо вкладку «Звітність».
2. Переходимо на вкладку «Кошти».
3. Обираємо вкладку «Рух коштів».
4. Обов'язково зазначаємо період 01.01.2020 -31.12.2023 рр.
5. Завершаємо натиском на кнопку «Сформувані».

Вищезазначений процес показано на рисунку 2.9.

Счет	Период	Сумма	Сумма	Сумма	Сумма
Касса	01.01.2020	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00
Банковские счета	01.01.2020	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00
Денежные средства	01.01.2020	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00
...	...	...	...	...	...

Рисунок 2.9 – Покроковий алгоритм сформування звіту про рух коштів

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

[illegible]

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

1. Готівка.
2. Безготівкова форма розрахунків.
3. Підсумок.

Поглиблюючись в бухгалтерський облік, спеціалісти підприємства використовують також дані оборотно-сальдової відомості при складанні звітів.

1. Заходимо на вкладку «Звітність»
2. Далі натискаємо вкладку «Бухгалтерський і податковий облік».
3. Вкладка «Оборотно-сальдова відомість».
4. Обов'язково обираємо період 01.01.2020 -31.12.2023 рр.
5. Та натискаємо «Сформувати звіт». (рисунок 2.11)

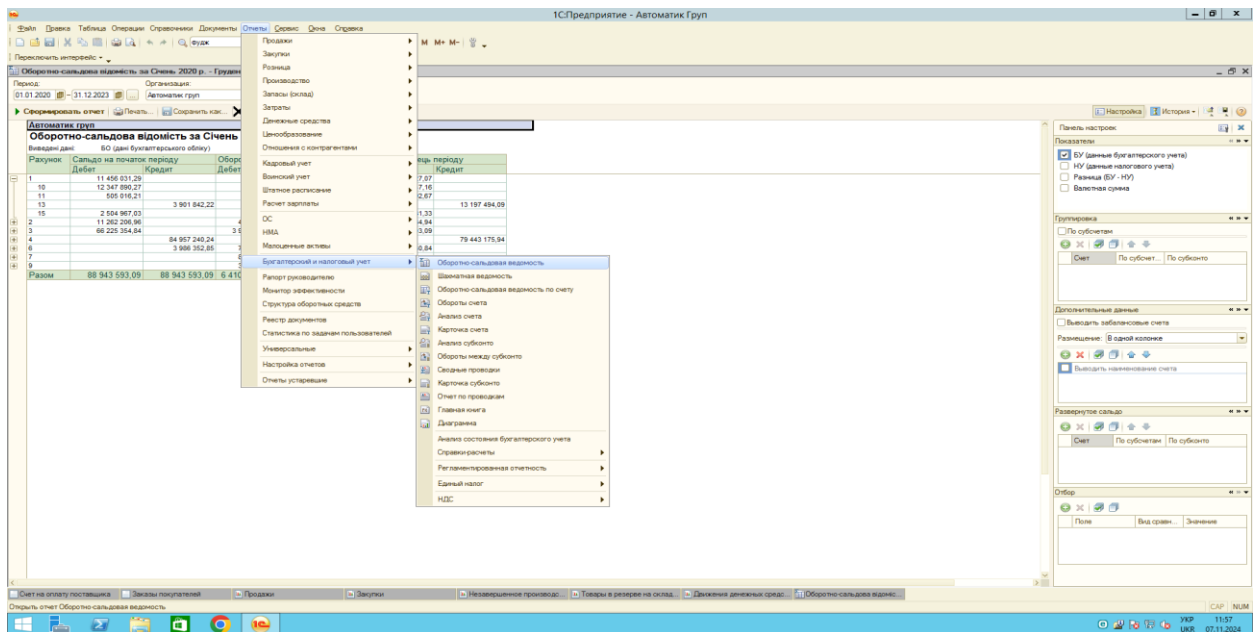

Рисунок 2.11 – Алгоритм формування звіту «Оборотна-сальдова відомість» в програмі «1С» підприємства

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

За декілька хвилин отримуємо всю необхідну для аналізу і складання звіту інформацію. Реальні значення компанії за вказаним алгоритмом можна побачити на рисунку 2.12.

The screenshot shows the 1C:Enterprise software interface. The main window displays the 'Оборотно-сальдовая ведомость' (Turnover and Balance Sheet) report for December 2020. The report is organized into a table with columns for 'Рахунок' (Account), 'Сальдо на начало периода' (Balance at the beginning of the period), 'Обороты за период' (Turnovers for the period), and 'Сальдо на конец периода' (Balance at the end of the period). The table is divided into 'Дебет' (Debit) and 'Кредит' (Credit) sections. The interface includes a menu bar at the top, a toolbar, and a sidebar on the right with various settings and filters. The bottom status bar shows the date and time.

Рахунок	Сальдо на начало периода	Обороты за период	Сальдо на конец периода
Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
1	11 456 031,29	32 915 336,15	33 714 640,37
10	12 347 890,27	10 903 987,81	10 658 727,27
11	555 916,21	2 841 576,46	17 513 241,16
15	2 504 967,03	3 901 842,22	3 346 582,67
2	11 202 296,96	3 625 029,54	12 320 681,41
3	66 226 354,64	16 144 025,54	15 655 480,24
4	84 957 240,24	457 871 989,25	2 994 381,33
5	3 986 352,85	745 737 012,09	448 635 111,27
6		3 957 995 244,42	20 499 584,94
7		83 796 369,09	45 449 303,09
8		78 182 351,70	79 443 175,94
9		629 419 996,43	2 836 160,84
Итого	88 943 593,09	88 943 593,09	6 410 592 441,26
			79 443 175,94

Рисунок 2.12 - Сформованний звіт «Оборотна-сальдова відомість» в програмі

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Звіт включає в себе: рахунки за порядковим номером, сальдо на початок періоду (дебет, кредит), обороти за період (дебет, кредит), сальдо на кінець періоду (дебет, кредит).

Також результати в грошовому вимірі і підсумовуючий рядок «Разом».

Більш детальним для складання звіту є аналіз оборотно-сальдової звітності у розрізі рахунків. Практикуючись на аналізованому підприємстві, більша частина роботи була з рахунком 281. Тому актуальним буде дослідження формування звіту саме по рахунку 281.

Отримати звіт можна за такими етапами:

1. Вкладка «Звітність».
2. Вкладка «Бухгалтерський і податковий облік».
3. Вкладка «Оборотно-сальдова відомість по рахунку 281».
4. Вказуємо період аналізу 01.01.2020-31.12.2023 рр.
5. Натискаємо «Сформувати звіт»

На рисунку 2.13 показано вищезазначений процес, як він виглядає в програмі «1С».

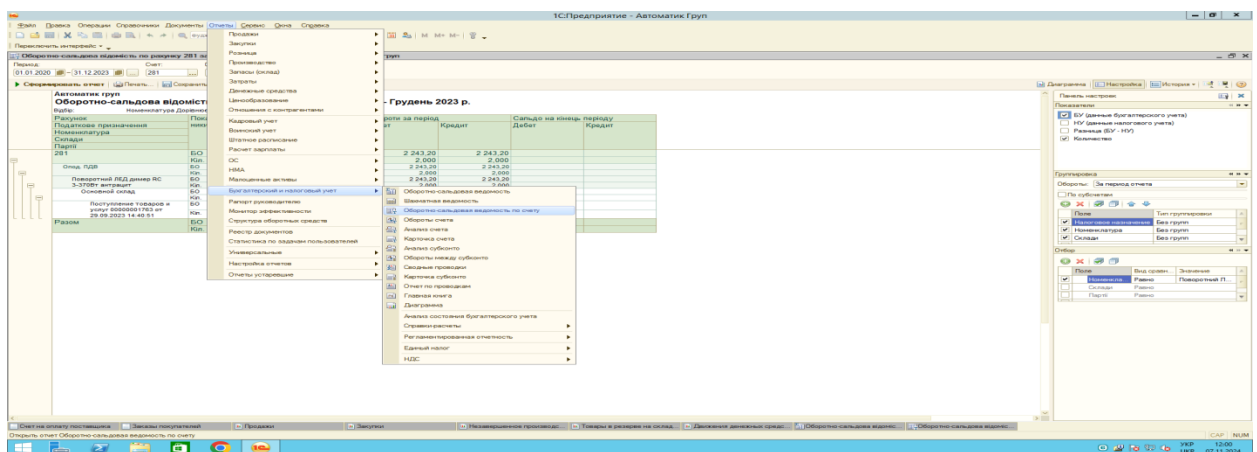

Рисунок 2.13 - Алгоритму формування звіту «Оборотна-сальдова відомість по рахунку 281» в програмі

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

В такому звіті буде зазначено назву продукції, склад, на якому числиться та підтягується документи приходу. А також статус – оподатковується чи ні.

Результати нашого дослідження зазначені на рисунку 2.14.

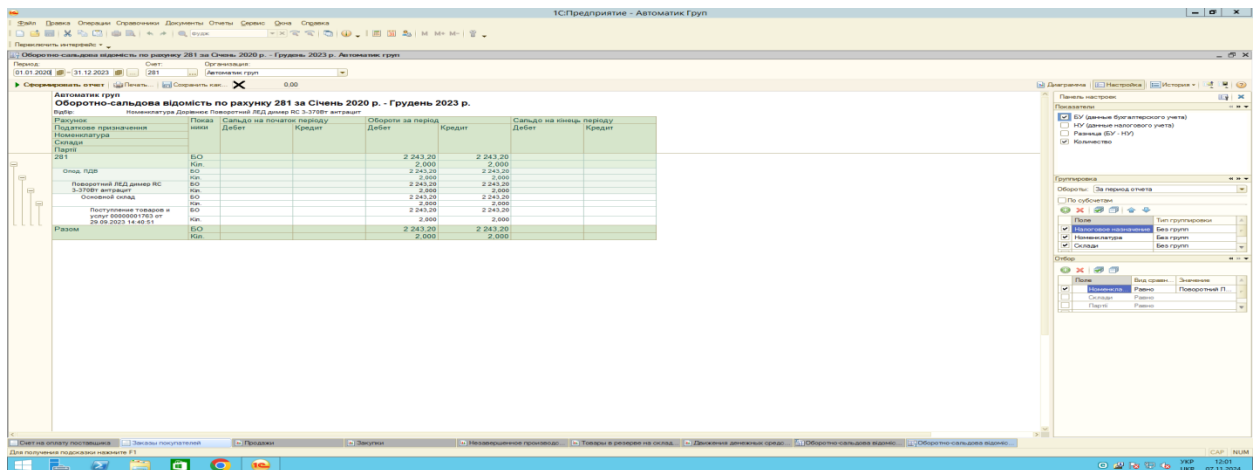

Рисунок 2.14 - Сформований звіт «Оборотна-сальдова відомість по рахунку 281 за Счень 2020 р. - Грудень 2023 р.»
Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Також було досліджено обороти рахунку 281 за період 01.01.2020 - 31.12.2023 рр. Алгоритм представлено на рисунку 2.15: Вкладка «Звітність»; Наступна вкладка «Бухгалтерський і податковий облік»; Вкладка «Обороты рахунку 281»; Зазначаємо період; Натискаємо «Сформувані звіт».

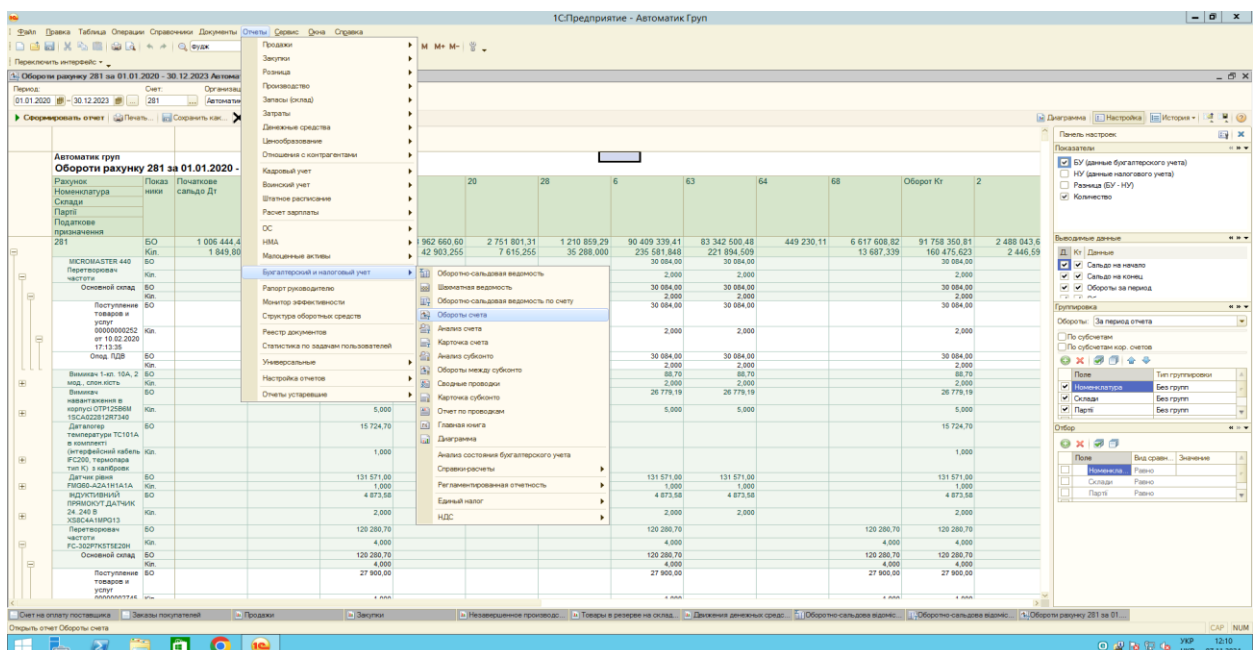

Рисунок 2.15 - Алгоритм формування звіту «Обороты рахунку 281» в програмі «1С» підприємства

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Декілька хвилин і в програмі бачимо повністю детальну інформацію по заданим характеристикам.

На рисунку 2.16 показано сформований звіт в програмі «1С». Він містить в табличному вигляді наступні рядки:

1. Назва продукції, прикріплений склад, на якому зберігається та документи, занесені до програми, про фізичне надходження товару.
2. Початкове сальдо Дт.
3. Початкове сальдо Кт.
4. Оборот Дт.
5. Оборот Кт.
6. Кінцеве сальдо Дт.
7. Кінцеве сальдо Кт.

Автоматик групп		Обороты по счету 281 за 01.01.2020 - 30.12.2023		Початков. сальдо Дт		Початков. сальдо Кт		Оборот Дт		Оборот Кт	
281	Б/О	1 006 444,42		54 372 000,01	3 362 660,60	2 751 801,31	1 210 809,29	90 409 339,41	83 342 500,48	449 230,11	6 617 608,82
Микромастер 440	Б/О	1 849,800		278 485,103	42 903,255	7 615,255	35 298,000	225 581,043	221 894,569		13 687,339
Перепродажа	Б/О			30 084,00				30 084,00	30 084,00		30 084,00
Основной склад	Б/О			30 084,00				30 084,00	30 084,00		30 084,00
Поступление товаров и услуг	Б/О			30 084,00				30 084,00	30 084,00		30 084,00
0000000252 от 10.02.2020 17.13.35	Кп.			2,000				2,000	2,000		2,000
Склад 508	Б/О			30 084,00				30 084,00	30 084,00		30 084,00
Виканка 1-го 10А, 2-го, смена 1	Б/О			88,70				88,70	88,70		88,70
Виканка 2-го 10А, 2-го, смена 2	Б/О			2,000				2,000	2,000		2,000
Виканка 3-го 10А, 2-го, смена 3	Б/О			26 779,19				26 779,19	26 779,19		26 779,19
Датчик температуры ТС101А в комплекте (интерфейсный кабель FC200, термометр тип К) с напоями	Б/О			15 724,70	15 724,70		15 724,70				15 724,70
Датчик давления РД50-АДМ101А1А	Б/О			1,000	1,000		1,000				1,000
Индуктивный датчик 24-240 В	Б/О			131 571,00				131 571,00	131 571,00		131 571,00
ИКС-3007К3750204	Б/О			4 873,58				4 873,58	4 873,58		4 873,58
Перепродажа	Б/О			120 280,70				120 280,70	120 280,70		120 280,70
Основной склад	Б/О			4,000				4,000	4,000		4,000
Поступление товаров и услуг	Б/О			120 280,70				120 280,70	120 280,70		120 280,70
00000007146	Кп.			27 900,00				27 900,00	27 900,00		27 900,00

Рисунок 2.16 - Сформований звіт «Обороты по счету 281» в програмі «1С» підприємства ТОВ «ІТК «Автоматик групп» за 01.01.2020 -31.12.2023 рр.

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Такий звіт можна сформувати і по інших рахунках. А також доступна функція аналізу рахунків. До прикладу беремо той самий 281 рахунок. Етапи формування звіту «Аналіз рахунку 281»: Обираємо вкладку «Звітність»; Натискаємо вкладку «Бухгалтерський і податковий облік»; Наступна вкладка – «Аналіз рахунку 281»; Вказуємо період; Натискаємо «Сформувати звіт»

Детальніше ці етапи зображено на рисунку 2.17.

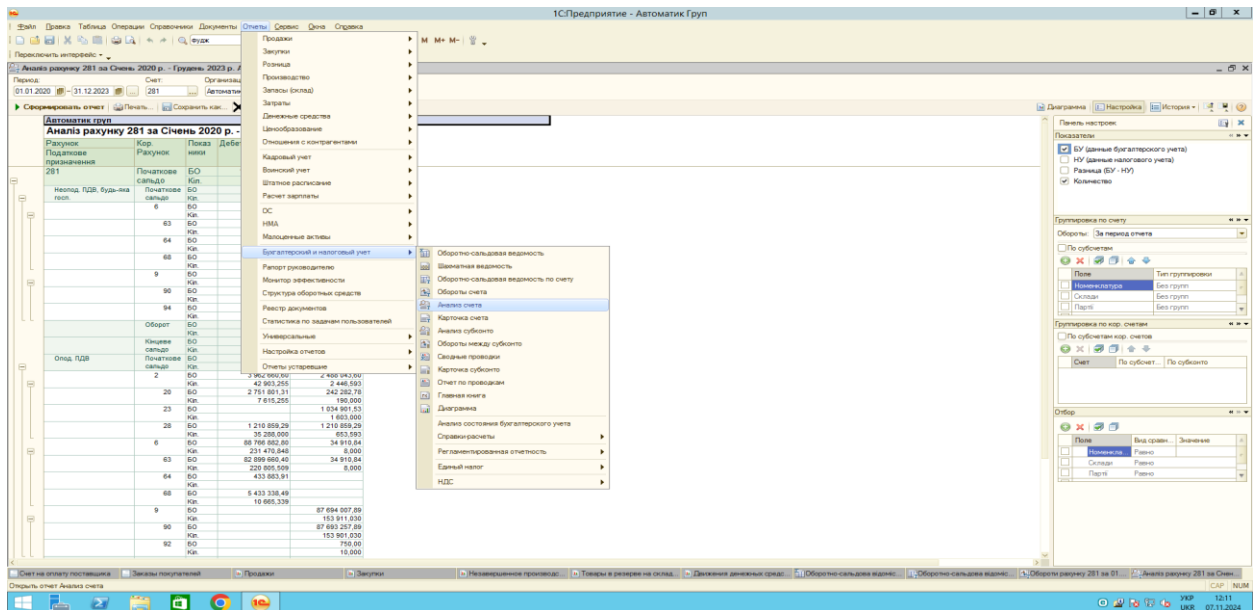

Рисунок 2.17 - Алгоритм формування звіту «Аналіз рахунку 281».

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

Звіт формується у табличному вигляді, де відображено операції, що не оподатковуються ПДВ, оподатковано ПДВ, а також вид діяльності.

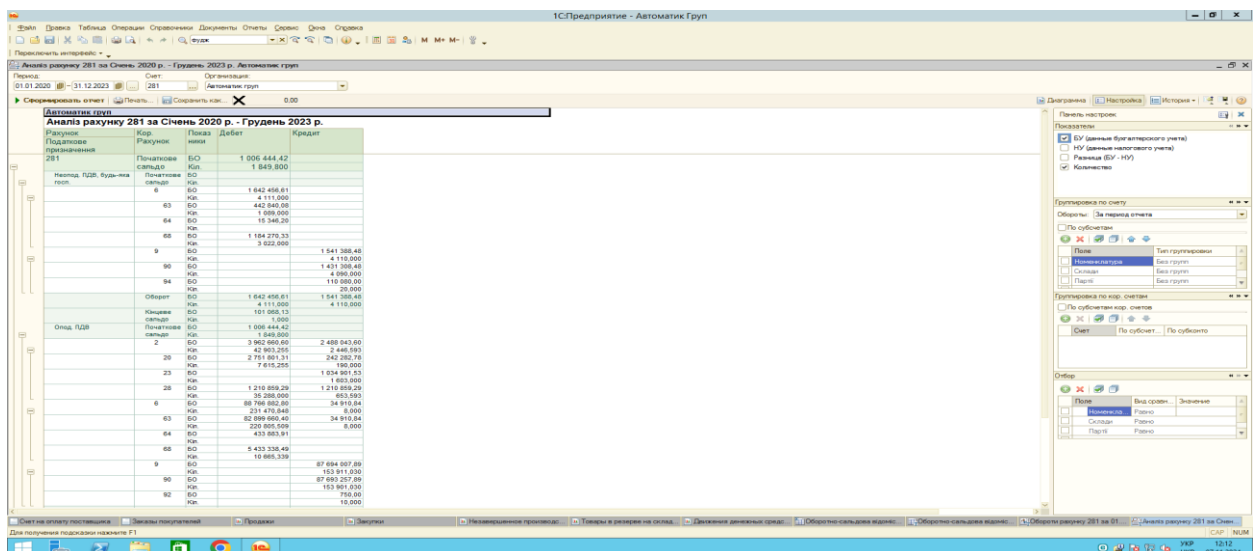

Рисунок 2.18 - Сформований звіт «Аналіз рахунку 281»

Джерело: сформовано автором за допомогою програмного продукту підприємства

На рисунку 2.18 до того ж відображено, як у звіті зазначено Початкове сальдо, обороти, дебетове сальдо. А також дебет і кредит відповідно по неоподаткованим ПДВ позиціям і по оподаткованим ПДВ.

Таким чином, можемо констатувати, що «1С: Підприємство» - російський програмний продукт для ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку в комерційних організаціях, а також для формування стандартної бухгалтерської, статистичної та податкової звітності. Даний продукт з 2017 року заборонений для застосування на державних підприємствах України. Для обходу заборони розробник продовжив роботу на українському ринку під торговельною маркою BAS.

Програма BAS Бухгалтерія є популярною і затребуваною програмою для ведення бухгалтерського обліку та підготовки звітності в Україні. Програма працює на технологічній платформі BAF і поставляється в різних версіях. В одній інформаційній базі програми можливо вести господарський облік діяльності декількох організацій і фізичних осіб - підприємців. При цьому використовуються загальні довідники контрагентів, співробітників і номенклатури, а звітність формується окремо.

Програма BAS Бухгалтерія використовується для ведення бухгалтерського обліку як на малих підприємствах, так і в поєднанні із іншими програмами придатна для роботи на підприємствах будь-якого розміру.

З появою нових технологій передачі і надання інформації, в першу чергу, мережі Інтернет та таких її сервісів, як електронна пошта та Всесвітня павутина (World Wide Web – WWW) фахівці постійно намагаються спростити процес подання фінансової звітності різноманітним користувачам за їх допомогою. Розглянемо, які особливості фінансового звітування підприємства виникають в середовищі інформаційних технологій (таблиця 2.3).

Перша група користувачів фінансової звітності підприємства – державні контролюючі органи (податкові органи, управління статистики, державна комісія по цінних паперах). Можна виділити такі особливості звітування цим користувачам, як законодавчо зафіксовані терміни подання і форми фінансової звітності, а також точно відома адреса її подання.

Таблиця 2.3 Особливості фінансового звітування в середовищі інформаційних технологій

Особливості	Державні контролюючі органи	Інвестори, акціонери, позикодавці, кредитори
Місце розташування користувачів звітності	Заздалегідь відоме (поштова адреса, адреса електронної пошти тощо)	Може бути відоме або невідоме
Термін подання звітності	Регламентований: раз на місяць, раз на квартал тощо	Нерегламентований. У будь-який момент часу, коли користувачу потрібно дані
Перелік показників	Фіксований перелік, затверджений законодавчо	Перелік показників залежить від методів, якими кожен користувач оцінює стан підприємства, та стандартів звітності, до яких він звик.
Кількість показників	Порівняно невелика, затверджена нормативно	Якомога більше показників різних рівнів деталізації
Еталонний формат звітності	Національні форми звітності (НП(С)БО, звіти платника податку тощо)	Міжнародні стандарти звітності (Generally Accepted Accounting Principles – GAAP, International Standards of Financial Reporting – ISFR тощо)
Традиційний формат електронної звітності	Формати баз даних dBase/MS Access, або текстові формати, нормативно затверджені окремо для кожного контролюючого органу	Електронні документи форматів MS Word, Adobe PDF; формат електронної звітності XBRL
Технологія надання електронної звітності	Електронна пошта	Веб-сайт підприємства; спеціалізовані веб-сайти

Джерело: узагальнено автором

Враховуючи зазначені особливості, подання звітності найкраще виконувати за допомогою такої комунікаційної технології, як електронна пошта. В процесі подання електронної звітності таким чином користувачам важливо переконатись, що інформація під час передачі не була змінена, відправник інформації є тим, за кого себе видає, а також переконатись, що адресат отримав листа. Достовірність звітності в розумінні «відсутність помилок, що виникли при переданні, підробок і перекручень» при використанні електронної пошти дозволяє задовольнити такий технічний засіб, як електронний цифровий підпис. У випадку звичайної пошти ці завдання вирішуються за допомогою підпису і спеціальної печатки-пломби, якою пломбується конверт, а також доставки із повідомленням про вручення. На відміну від звичайної, електронна пошта вимагає для вирішення цих завдань

менших витрат. Так, засвідчити цілісність інформації та особу відправника можна за допомогою електронного цифрового підпису. Для підписання листа електронним цифровим підписом необхідно отримати спеціальний цифровий сертифікат (у вигляді файлу) від спеціальної організації – центру сертифікації. Пересвідчитись, що електронний цифровий підпис, яким підписаний документ, належить саме відповідній особі, можна також звернувшись до центру сертифікації, який видав цей підпис.

Підтвердити те, що адресат отримав листа електронної пошти, а також що він його прочитав, можна, встановивши спеціальні атрибути «Підтвердження доставки» та «Підтвердження прочитання» у самому листі.

На відміну від органів державного управління, місце розташування потенційних акціонерів та інвесторів може бути невідоме, так само як невідомо, коли їм потрібно буде надати фінансову звітність підприємства. Найбільш зручною формою подання звітності за таких умов є певна «дошка оголошень», на якій підприємство розміщує свої дані для ознайомлення. Традиційною формою подання звітності для інвесторів є її публікація в спеціалізованих ділових виданнях. Натомість, в Україні така практика поки що не прийнята, і інвестору, який захоче переглянути фінансову звітність підприємства, часто доводиться звертатись за нею безпосередньо на підприємство, і чекати – іноді безрезультатно – поки йому цю звітність перешлють.

Можна стверджувати, що серед технологій подання звітності для потреб інвесторів з часом все більше переважає публікація звітності на веб-сайті підприємства.

На сьогоднішній день, існуюча в Україні форма Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) не задовольняє в повній мірі вимоги користувачів фінансової звітності щодо інформації про порядок формування фінансових результатів, а тому потребує удосконалення. Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, керівництво підприємства потребує більш детальної інформації про фінансові результати діяльності даного підприємства за певний звітний період.

Тому, вважаємо за необхідне на підприємствах здійснювати розмежування фінансового результату від операційної діяльності на фінансовий результат від основної діяльності та фінансовий результат від іншої операційної діяльності та здійснювати їх відокремлений облік. Визначення фінансових результатів від різних видів діяльності значно підвищить аналітичність облікової інформації про фінансові результати підприємств, що необхідна як внутрішнім, так і зовнішнім її користувачам для різних цілей, а також сприятиме значному спрощенню співставлення доходів та витрат.

Необхідність збільшення аналітичності інформації Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) зумовлена підвищенням вимог користувачів фінансової звітності до кількості та якості даної інформації. Тому, пропонуємо змінити структуру даного звіту, що полягає у відображенні фінансових результатів від різних видів діяльності та поетапному визначенні кінцевого фінансового результату. Необхідність внесення даних змін пов'язана із вище обґрунтованими автором пропозиціями порядку визначення фінансових результатів на підприємствах.

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

3.1 Передумови організації внутрішнього контролю на підприємстві

На сучасному етапі розвитку економіки України функціонування ефективної системи управління підприємством багато в чому залежить від раціональної побудови системи внутрішнього контролю, який внаслідок різних причин, в багатьох випадках, є недостатньо дієвим.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що трактування внутрішнього контролю у різних джерелах дається по різному. Одні вчені вважають, що внутрішній контроль – це система заходів, визначених управлінським персоналом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного використання усіма працівниками своїх обов'язків по забезпеченню та здійсненню господарських операцій. Тобто внутрішній контроль визначає закономірність цих операцій, і їх економічну доцільність для даного підприємства.

Отже, формування теоретичних засад внутрішнього контролю потребує розкриття змісту таких його базових категорій та понять, як «контроль» і «внутрішній контроль». Термін «контроль» має іноземне походження, який у кінці XVIII ст. був запозичений із французької мови. У французькій мові слово *contrôle* утворено в результаті зрощування двох слів – *contre* (проти) та *rôle* (список). У перекладі з французької *contrôle* означає перевірку, контроль, спостереження, нагляд, огляд тощо [Жадан].

Аналіз наявного розмаїття трактувань поняття «контроль» у довідковій та науковій економічній літературі дав змогу виділити найбільш типові підходи до його розуміння (додаток). Відповідно до виділених підходів, поняття «контроль»

тракується як: спостереження і перевірка; система; процес; функція або складова частина управління; засіб попередження, виявлення та запобігання порушенням.

Якщо розглядати класифікацію контролю стосовно господарюючого суб'єкта, то контроль поділяється на внутрішній та зовнішній, зовнішній контроль здійснюється вищими організаціями та незалежними суб'єктами контролю. Внутрішній контроль здійснюється контролюючими органами самого підприємства, а саме: ревізійною чи інвентаризаційною комісією, спостережною радою, відділом внутрішнього аудиту, головним бухгалтером, керівниками структурних підрозділів.

У результаті аналізу дефініцій поняття «внутрішній контроль» виділено підходи до його трактування, згідно з якими він розуміється як:

- *система заходів, спостереження і перевірки;
- *процес перевірки, збереження активів;
- *функція управління;
- *сукупність правил і процедур, комплекс контрольних дій [1, 28].

Виходячи з вище наведених трактувань, можемо зробити висновок, що при визначенні суті внутрішнього контролю немає єдиної точки зору щодо інтерпретації цієї категорії, оскільки зазначені автори не завжди визначають, якими засобами можна забезпечити ефективність проведення внутрішнього контролю. Проте, спільним серед думок більшості науковців є те, що внутрішній контроль є інструментом управління і постійним процесом; проводиться він власниками, керівниками, бухгалтерськими, фінансовими та іншими функціональними службами підприємства задля перевірки його фінансово-господарської діяльності, законності, достовірності та доцільності здійснення господарських операцій, ефективності використання всіх видів ресурсів і відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням. Здійснюється такий контроль з метою своєчасного виявлення недоліків та сприяння застосуванню заходів щодо їх усунення.

Сутність внутрішнього контролю можна дослідити характеризуючи його основні функції (рисунок 3.1).

Рисунок 3.1 – Функції внутрішнього контролю

Джерело: сформовано автором за даними джерела [28]

Необхідно зазначити, що організація та методика внутрішнього контролю не регламентовані українським законодавством. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [20] лише визначено, що підприємство самостійно розробляє систему й форму внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій, встановлює права працівників на підпис бухгалтерських документів.

На наш погляд, визначення цим Законом самостійності суб'єктів господарювання щодо встановлення системи й форми внутрішнього контролю недостатньо, оскільки важливим питанням організації та методики внутрішнього контролю на будь-якому підприємстві є їх нормативна регламентація, яка повинна бути основою здійснення внутрішнього контролю, але при цьому надавати можливість суб'єктам господарювання встановлювати порядок внутрішнього контролю, з урахуванням специфіки їх діяльності.

Вивчаючи питання організації внутрішнього контролю фінансових результатів підприємств, вважаємо за необхідне окреслити цілі та завдання внутрішнього контролю для підприємств, з огляду на специфіку діяльності суб'єкта господарювання. Для цього доцільно розглянути цілі й завдання внутрішнього контролю, що представлені в економічній літературі.

Деталізувати мету внутрішнього контролю можна за допомогою цілей. Цілями внутрішнього контролю, з одного боку є об'єктивне відображення господарської ситуації, а з іншого, підтримка інтересів і політики керівництва підприємства. Тому навіть ефективні системи контролю можуть перебувати під впливом керівництва підприємства. Зауважимо, що внутрішній контроль буде корисний за умови його орієнтації на досягнення конкретних завдань, а тому перш ніж оцінювати результати контролю, необхідно визначити його цілі.

Таблиця 3.1 - Характеристика загальних цілей внутрішнього контролю, що спрямовані на досягнення поставленої мети

№ з\п	Ціль внутрішнього контролю	Характеристика цілей
1	Дотримання встановлених етичних та економічних показників	операційні процеси повинні бути організованими належними чином, відповідно до моральних принципів, які запобігають виникнення фактів шахрайства та корупції. Це також означає, що операційні процеси повинні бути організованими у найбільш економний спосіб з обов'язковим досягненням виокремлених цілей
2	Виконання зобов'язань щодо фінансової звітності	підприємства, а також люди, які там працюють, несуть відповідальність за усі прийняті рішення та вчинені дії. Фактор підзвітності відображається в усіх фінансових та не фінансових звітах, призначених для внутрішніх та зовнішніх користувачів суб'єкта господарювання
3	Дотримання законодавства та нормативних актів	внутрішній контроль повинен забезпечувати дотримання суб'єктом господарювання положень розроблених внутрішніми документами, що регулюють його діяльність, а також чинних нормативно-правових актів
4	Захист ресурсів від втрат, неналежного використання та пошкодження	захист ресурсів в державних установах та підприємствах є величезним питанням особливо через те, що мова йде про державні або власні ресурси. Тут наголос робиться на тому, що до цього питання необхідно ставитись із особливою увагою.

Джерело: побудовано автором за даними джерела [26]

У працях науковців запропоновано наступні завдання внутрішнього контролю:

1). надання інформації про процеси, що відбуваються; надання допомоги в прийнятті найбільш доцільних управлінських рішень; оцінювання правильності прийнятих рішень, своєчасності й результативності їх виконання; своєчасне виявлення та усунення умов і факторів, які заважають ефективному веденню виробництва; коригування діяльності суб'єкта господарювання та його структурних підрозділів;

2). встановлення додержання вимог чинного законодавства; виявлення причин і винуватців у допущених відхиленнях, порушеннях тощо; розроблення заходів, спрямованих на запобігання виникненню негативних фактів, відшкодування завданих матеріальних збитків та закріплення позитивного досвіду роботи;

3). забезпечення належного функціонування підприємства; захист активів; попередження помилок; забезпечення точності бухгалтерських проведення і своєчасності надання фінансової звітності;

4). попередження відхилень, які порушують встановлений нормативами та плановими документами режим функціонування об'єкта, і таким чином знижують можливість досягнення економічних, соціальних й інших цілей; зменшення вірогідності виникнення відхилень у ході здійснення господарських операцій; виявлення допущених відхилень [2].

Для дієвого контролю доходів, витрат і фінансових результатів необхідно контролювати й перевіряти не лише достовірність їх формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, але й систематично здійснювати контроль операцій і процесів, на основі яких виникають доходи й витрати від різних видів діяльності підприємства, а також суб'єктів, які безпосередньо беруть участь у їх формуванні, тобто працівників підприємства [2].

Здійснення внутрішнього контролю повинно бути безперервним.

На керівництво підприємства покладається завдання встановлення складу, термінів, і періодичності процедур щодо контролю. При організації внутрішнього

контролю потрібно дотримуватись двох принципів: доцільності та економічності. Внутрішній контроль на відповідність доцільності полягає у раціональній та оптимальній побудові його системи, а принцип економічності передбачає економічну та ефективну організацію системи внутрішнього контролю на підприємстві за якої витрати на її організацію перекриватимуться ефектом отриманим від її впровадження.

В економічній літературі внутрішній контроль, залежно від періодів проведення, класифікують на попередній, поточний і наступний.

Попередній (превентивний) контроль проводять до початку здійснення будь-якої господарської операції. У ході його реалізації перевіряють правильність формулювання управлінських цілей, відповідність формування показників діяльності вимогам зовнішніх і внутрішніх нормативних документів, визначення та аналіз планів досягнення певних показників діяльності підприємства й доцільності запланованих операцій. Попередній контроль як невід'ємна складова попередньої управлінської діяльності попереджає виникнення нестач, втрат, збитків та сприяє регулюванню господарських операцій підприємства.

Поточний контроль проводять під час виконання господарських операцій, їх документального оформлення й відображення в бухгалтерському обліку. Поточний контроль дозволяє попередити, своєчасно виявити та усунути недоліки, відхилення, помилки безпосередньо в процесі здійснення господарських операцій та їх відображення в бухгалтерському обліку.

Наступний контроль проводять після виконання господарських операцій на стадії узагальнення інформації й визначення результатів в бухгалтерському обліку та звітності підприємства. Перевага наступного контролю полягає в тому, що він допомагає виявити відхилення, недоліки, помилки, які не були встановлені під час проведення попереднього й поточного контролю, а також попередити їх виникнення в майбутньому.

Виправлення та усунення встановлених відхилень здійснюють після закінчення звітного періоду.

Фінансовий результат формується в кінці певного звітного періоду, тому проводити щоденний контроль його формування немає потреби. Вважаємо за доцільне до об'єктів поточного контролю відносити тільки доходи й витрати. Натомість фінансові результати підлягають досить ґрунтовному наступному внутрішньому контролю, який здійснюють за підсумками звітного періоду.

Наступний внутрішній контроль призначений для оцінювання результатів діяльності підприємства на основі перевірки показників їх формування: доходів від різних видів діяльності підприємства, витрат, собівартості реалізованих товарів, послуг, фінансових результатів за конкретний звітний період, що відображені в бухгалтерському обліку, «Звіті про фінансові результати» («Звіті про сукупний дохід»), внутрішній звітності підприємства, встановлення на основі цього відхилень, недоліків, помилок, їх виправлення та попередження виникнення в майбутньому.

Таким чином, метою внутрішнього контролю підприємств є встановлення достовірності даних первинних документів щодо визначення доходів, витрат і фінансових результатів; повноти і своєчасності відображення первинних даних у зведених документах та облікових регістрах; правильності ведення обліку доходів, витрат і фінансових результатів та його відповідності прийнятій обліковій політиці, достовірності відображення доходів, витрат і фінансових результатів у звітності підприємства, відповідності методики обліку доходів, витрат і фінансових результатів чинним нормативним документам України.

3.2. Організаційні засади внутрішнього контролю фінансових результатів

Організація внутрішнього контролю на підприємстві залежить від обсягів діяльності, достатнього рівня фінансових ресурсів, від організаційної структури підприємства, а також відношення керівництва щодо доцільності організації дієвої системи внутрішнього контролю. Відтак, на малих підприємствах, що мають в своєму штаті невелику кількість працівників, а також незначні обсяги

виробничо-господарської діяльності здійснення внутрішнього контролю відбувається у формі реалізації фінансово-економічною службою контрольних функцій, оскільки для створення окремих контрольних підрозділів підприємств мало б понести додаткові витрати.

На підприємстві кожна здійснена господарська операція має безпосередній вплив на кінцевий результат господарювання. Саме тому внутрішній контроль фінансових результатів повинен охоплювати моніторинг всієї діяльності підприємства. Для повного та ефективного контролю фінансових результатів недостатнім буде лише прослідкувати за правильністю обчислення прибутку (збитку), який отримало підприємство за певний період, проаналізувати причини його зміни в порівнянні з аналогічними показниками минулих років чи нормативними показниками, а дуже важливим є контроль протягом всіх циклів діяльності. Це дасть змогу здійснювати вплив на результат господарювання, оцінювати ефективність дій та переглядати прийняті рішення.

Організацію внутрішнього контролю фінансових результатів неможливо здійснити без створення якісної системи внутрішнього контролю загалом на підприємстві.

Серед суб'єктів внутрішнього контролю представлено науковцями запропоновано здійснювати їх розподіл за рівнями їхнього значення в контрольному процесі:

1) суб'єкти внутрішнього контролю першого рівня – учасники (власники) підприємства, які безпосередньо або опосередковано здійснюють контроль (за допомогою незалежних експертів, в тому числі зовнішніх аудиторів);

2) суб'єкти внутрішнього контролю другого рівня – суб'єкти контролю, до обов'язків яких безпосередньо не входить проведення контролю, але з огляду на виробничу необхідність вони виконують і контрольні функції (працівник, який контролює якість роботи обладнання);

3) суб'єкти внутрішнього контролю третього рівня – виконують контрольні функції для реалізації службових обов'язків, що безпосередньо за ними закріплені (планово-економічний відділ, відділ кадрів);

4) суб'єкти внутрішнього контролю четвертого рівня – суб'єкти контролю, до обов'язків яких входять контрольні та інші функції (адміністративно-управлінський персонал, персонал, що обслуговує комп'ютерні системи, працівники відділу бухгалтерського обліку, служби безпеки);

5) суб'єкти внутрішнього контролю п'ятого рівня – суб'єкти контролю, до функціональних обов'язків яких входить тільки здійснення контролю (працівники відділу внутрішнього аудиту, члени ревізійної комісії, працівники відділу технічного контролю).

У ТОВ «ІТК «Автоматик Груп» внутрішній контроль здійснює керівник, головний бухгалтер та інвентаризаційна комісія.

З метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності інвентаризаційна комісія здійснює інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, незавершених капітальних інвестицій, запасів, готівки, грошових коштів, дебіторської та кредиторської заборгованості, витрат і доходів майбутніх періодів.

З метою контролю за схоронністю готівкових коштів на підприємствах проводяться інвентаризації каси. Інвентаризаційна комісія перевіряє наявність коштів шляхом повного перерахування всіх готівкових коштів, що є в касі, цінних паперів, чекових книжок тощо.

До складу інвентаризаційної комісії входять представники апарату управління підприємства, бухгалтерської служби, досвідчені працівники підприємства, що знають об'єкт інвентаризації, ціни та первинний облік.

Враховуючи особливості діяльності ТОВ «ІТК «Автоматик Груп», нами виділено основні завдання внутрішнього контролю фінансових результатів (рисунок 3.2).

Перелік окреслених завдань служби внутрішнього контролю не є вичерпним і залежить насамперед від цілей органів управління.

Контроль фінансових результатів повинен охоплювати моніторинг всієї діяльності підприємства, адже кожна дія, кожна здійснена господарська операція прямо чи опосередковано впливає на кінцевий результат господарювання. Саме

тому лише для повного та ефективного контролю фінансових результатів недостатнім буде лише проконтролювати правильність обчислення прибутку (збитку), який отримало підприємство за певний період, проаналізувати причини його зміни в порівнянні з минулим періодом чи плановими показниками, а дуже важливим є попередній та поточний контроль протягом всіх циклів діяльності, що дає змогу оперативно здійснювати вплив на результат господарювання, оцінювати ефективність дій та переглядати прийняті рішення.

Рисунок 3.2 - Завдання внутрішнього контролю фінансових результатів на об'єкті дослідження

Джерело: запропоновано автором

Важливим етапом вирішення проблемних питань є формування відповідної системи внутрішнього контролю фінансових результатів.

Ефективне функціонування системи внутрішнього контролю не можливе без документального забезпечення її організації. Тому необхідне розроблення й впровадження на підприємстві положень про відділи та підрозділи підприємства, а також посадових інструкцій для кожної штатної одиниці.

Обов'язковий елемент цих документів – наявність окремого розділу, що визначає контрольні функції відділів і працівників.

Таблиця 3.2 - Пропозиції науковців в частині удосконалення внутрішнього контролю фінансових результатів

№ з/п	Пропозиції в частині удосконалення внутрішнього контролю фінансових результатів
1	*визначено фактори, які впливають на якість інформації фінансової звітності та придатність її для внутрішнього контролю; *запропоновано алгоритм та методику здійснення внутрішнього системного контролю результатів операційної діяльності, який складається з двох етапів – документального й аналітичного контролю
2	*конкретизовано основні напрями та етапи документальної невідомої перевірки Декларації з податку на прибуток; *запропоновано порядок виправлення самостійно виявлених помилок у Декларації з податку на прибуток, яким слід керуватись з метою уникнення штрафних санкцій та донарахувань з боку контролюючих органів; *запропоновано використовувати план проведення внутрішнього аудиту фінансових результатів діяльності підприємств, який передбачає заплановані види робіт і порядок здійснення аудиторських процедур
3	*запропоновано моделі зовнішнього та внутрішнього контролю, що включають три складові елементи: суб'єкти, об'єкти та контрольні дії
4	*запропоновано інформаційну модель внутрішньогосподарського контролю в управлінні підприємством, яка дозволить отримати достатній обсяг інформації про об'єкти управління, оперативно реагувати на негативні відхилення та забезпечить зворотний зв'язок між окремими центрами відповідальності та керівництвом підприємства; *удосконалено форми звітної документації виробничих підрозділів; *запропоновано методику факторного аналізу у внутрішньогосподарському контролі за достатністю відшкодувань втрат, пов'язаних з державним регулюванням цін на окремі види продукції.
5	*запропоновано порядок тестування системи контролю щодо наявного моніторингу фінансових результатів через призму активів, зобов'язань, власного капіталу з метою зниження імовірності виникнення навмисних та ненавмисних помилок в обліку та звітності, а також своєчасного їх усунення; *запропоновано етапи впровадження методу нульового бюджетування, що є ефективним інструментом контролю фінансових результатів підприємства

Джерело: узагальнено автором за даними джерела [куцик]

Контроль фінансових результатів повинен охоплювати всі етапи господарювання, всі цикли діяльності і не може існувати відокремлено від контролю всієї діяльності підприємства. Це забезпечить перевірку облікової інформації на всіх етапах облікового циклу підприємства, надасть оперативну інформацію про доходи, витрати та фінансові результати.

В наукових працях українських вчених внутрішній контроль досліджується у взаємозв'язку з бухгалтерським обліком операцій господарської діяльності окремих галузей, видів діяльності, тощо (таблиця 3.2).

Рисунок 3.3 - Механізм здійснення внутрішнього контролю фінансових результатів підприємства

Джерело: сформовано автором за даними джерела [7]

Пропозиції та рекомендації щодо удосконалення контролю фінансових результатів, наведені вітчизняними науковцями, передбачають формування

системи внутрішнього контролю, яка б забезпечувала зниження ймовірності виникнення помилок в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, а також своєчасного їх усунення.

Недостатньо уваги приділено питанням розробки та удосконалення комплексного внутрішнього контролю фінансових результатів, що, вважаємо, пов'язаний з всією господарською діяльністю підприємства.

Вище викладене дає можливість сформувати механізм здійснення внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства (рисунок 3.3).

Запропонований механізм внутрішнього контролю фінансових результатів передбачає здійснення попереднього, поточного та наступного контролю.

Контроль фінансових результатів охоплює всі етапи господарювання, всі цикли діяльності і не може існувати окремо від контролю всієї діяльності підприємства.

В світовій господарській практиці існує аксіома: «Внутрішній контроль повинен існувати на всіх рівнях організації, так як неможливо делегувати вниз відповідальність за контроль». Тому, механізм внутрішнього контролю фінансових результатів має забезпечити здійснення попереднього, поточного та наступного контролю, що забезпечить перевірку облікової інформації на всіх етапах облікового циклу підприємства, надасть оперативну інформацію про доходи, витрати та фінансові результати

3.3 Шляхи вдосконалення системи внутрішнього контролю

Проведені дослідження проблем розвитку внутрішнього контролю в сучасних умовах господарювання обумовлені тим, що внутрішній контроль є одним з небагатьох доступних і в той же час недооцінених видів контролю, правильність використання методології якого може сприяти підвищенню ефективності діяльності підприємства. Тому у функціонуванні ефективної системи внутрішнього контролю повинні бути заінтересовані перш за все

керівники та власники підприємств, шляхом делегування повноважень із його організації та вибору методичного інструментарію безпосередньо професійним менеджерам.

Багато корпоративних скандалів довели, що сучасний стан організації внутрішнього контролю далеко не ідеальний, в результаті чого підприємства терплять банкрутства. Вивчення спеціалізованої літератури показало, що склад та структура виявлених порушень, сила та дія їх проявів в наукових дослідженнях не узагальнюються, не формулюються напрямки емпіричних досліджень, не систематизуються їх результати, які були б спрямовані на попередження виникнення порушень.

Внутрішній контроль у більшості вітчизняних підприємств не відіграє своєї ролі в напрямку стимулювання відповідальності, він не дає можливості працівникам відчувати відповідальність перед своїми керівниками, у керуючих - перед власниками, у власників - перед державою

. Створення та розвиток системи внутрішнього контролю є однією із основних умов становлення правових взаємовідносин між різними суб'єктами.

Рисунок 3.2 - Основні поняття контролю в Моделі COSO

Джерело: розроблено автором за даними джерела [29]

Основна перевага такого контролю полягає в тому, що він забезпечує дієвий контроль діяльності підприємства при збереженні комерційної таємниці і дотримання законних інтересів при здійсненні господарської діяльності.

Одним із варіантів організації системи внутрішнього контролю є використання ризик-орієнтованого підходу. Комітетом організацій-спонсорів Комісії Тредвея було запроваджено модель COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission), яка може слугувати еталоном для порівняння суб'єктами господарювання власних систем внутрішнього контролю.

Модель COSO включає в себе основні поняття контролю (рисунок 3.2)

Відповідно до розробленої моделі система внутрішнього контролю складається з п'яти взаємопов'язаних компонентів (таблиця 3.2), які забезпечують ефективну основу для її опису і аналізу.

Таблиця 3.2 - Компоненти моделі COSO

Компоненти моделі	Пояснення
Контрольне середовище	задає атмосферу в організації, впливаючи на контрольну свідомість персоналу. Воно є основою для всіх інших компонентів внутрішнього контролю, забезпечуючи підтримання дисципліни і структури. Факторами контрольного середовища є: цілісність, етичні цінності, стиль роботи керівництва, система делегування повноважень, процеси управління і розвитку персоналу в організації
Оцінка ризиків	організація стикається з різними ризиками, що виникають у зовнішньому та внутрішньому середовищі, які повинні бути оцінені. Попередньою умовою для оцінки ризику є визначення цілей, тому оцінка ризику передбачає виявлення і аналіз відповідних ризиків, пов'язаних із досягненням поставлених цілей. Оцінка ризику є необхідною умовою для визначення того, як необхідно управляти ризиками.
Засоби контролю	контроль здійснюється відповідно до внутрішніх документів суб'єктів господарювання, які допомагають менеджменту в реалізації їх рішень. Вони забезпечують можливість виконання необхідних дій, для запобігання виникнення ризиків, що можуть перешкоджати досягненню цілей організації. Засоби контролю застосовуються в межах всієї організації, на всіх її рівнях і всіма функціями. Вони включають в себе цілий ряд заходів: узгодження, дозволи, перевірки, звірки, звітування, забезпечення безпеки активів і розподілу обов'язків.
Інформація та комунікація	інформаційні системи відіграють ключову роль в системі внутрішнього контролю, оскільки вони формують звіти, що включають в себе не тільки фінансову інформацію, а також дані щодо операційної діяльності, дотримання процедур та норм чинних нормативно-правових актів, які дозволяють керувати та розвивати бізнес. У більш широкому сенсі, ефективна комунікація повинна забезпечувати формування інформаційних потоків знизу - вгору по усій організації.
Моніторинг	система внутрішнього контролю потребує моніторингу - процесу оцінки якості роботи системи протягом визначеного проміжку часу. Це досягається шляхом постійного спостереження за суб'єктом господарювання. Недоліки внутрішнього контролю, виявлені під час таких контрольних заходів слід доводити до відома керівництва та усувати з метою забезпечення безперервного вдосконалення керованої системи

Джерело: сформовано автором за даними джерела [29]

Організація системи внутрішнього контролю є прерогативою самого підприємства і може містити декілька підходів.

В теперішній практиці відомі чотири підходи до організації системи внутрішнього контролю (рисунок 3.3)

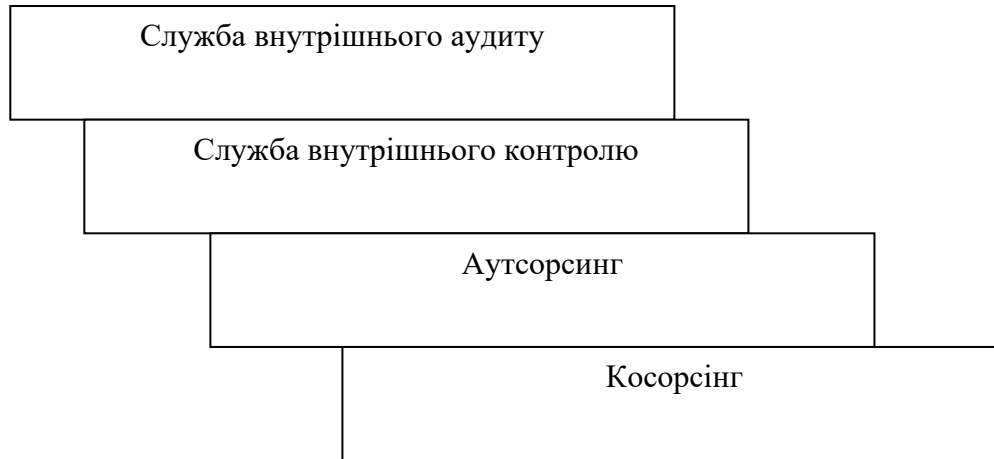

Рисунок 3.3 – Підходи до організації внутрішнього контролю

Джерело: розроблено автором за даними джерела [27]

Перший підхід є одним із найпоширеніших способів створення служби внутрішнього контролю. Суть його полягає в тому, що створення служби здійснюється власними силами, тобто підприємство самостійно наймає фахівців, які мають необхідну кваліфікацію та які навчають наявних співробітників. Доцільність такого способу організації служби внутрішнього контролю пояснюється тим, що це дозволяє керівництву здійснювати ефективний контроль над окремими підрозділами, виявляти приховані резерви і найбільш перспективні напрямки розвитку, формувати рекомендації для фінансово-економічної і бухгалтерської служби задля поліпшення результатів їх роботи. Перевагою даного способу є те, що служба внутрішнього контролю функціонує в ньому на перманентній основі, в зв'язку з чим підвищується якість управління підприємством. Фахівці, які задіяні в цій роботі знають специфіку даного підприємства, а також специфіку діючої системи внутрішнього контролю, що значно спрощує процедуру перевірки і підвищує достовірність її результатів. З боку інвесторів, завжди буде більше довіри підприємству, в якому функціонує на

постійній основі служба внутрішнього контролю. Недоліками даного способу організації служби контролю є висока трудомісткість робіт, пов'язаних із вибором оптимальної форми організації (управління, служби, відділу). Підприємство несе значні витрати, пов'язані з підготовкою кадрів для роботи в службі внутрішнього контролю, а також при розробці нормативно-методичної бази для внутрішнього контролю.

Другий підхід, що застосовують підприємства при створенні служби внутрішнього контролю – це частковий аутсорсинг або його ще називають косорсинг, який являє собою поділ функцій із виконання будь-якого бізнес-процесу між персоналом підприємства і зовнішніми спеціалістами-виконавцями. В даному випадку допомогу співробітникам служби внутрішнього контролю надає аутсорсингова компанія на договірній основі. При цьому допомога компанії обмежується запитами, які надходять до неї від служби внутрішнього контролю підприємства.

Перевагою даного підходу щодо організації служби внутрішнього контролю є: можливість залучення експертів в різних областях, гнучкість в питаннях їх залучення, доступ до передових технологій і методик проведення перевірок і надання консультаційних послуг.

Недоліками даного підходу є: відсутність повного знання специфіки діяльності організації, процесів управління організацією, проблем з віднесенням витрат на витрати для цілей оподаткування.

Третій підхід - укладення договору з контрагентом, який спеціалізується на наданні послуг внутрішнього контролю (аутсорсингова компанія). При використанні даного підходу на підприємстві буде функціонувати аудиторський комітет та директор з внутрішнього контролю. В їх обов'язки входить співпраця з командою залучених фахівців аутсорсингової компанії і аналіз фінальних звітів від них.

Аутсорсингова компанія бере на себе перевірку: правильності організації та ведення бухгалтерського обліку, проводить оцінку податкових ризиків і ризиків втрати активів підприємством. Окремо оцінюється також ефективність кадрової

політики, що застосовується підприємством, відповідність організаційної та функціональної структури масштабами діяльності компанії.

Перевагою даного підходу до організації служби внутрішнього контролю є: відсутність витрат на створення та утримання власної системи внутрішнього контролю, високий рівень професійної підготовки фахівців, скорочення витрат на забезпечення служби внутрішнього контролю, мінімальні витрати і зусилля з боку керівництва з координації роботи внутрішнього контролера. Організація системи внутрішнього контролю та проведення подальшого моніторингу за її функціонуванням при цьому входить в повноваження Генерального директора та делегованих ним спеціалістів вищої ланки (наприклад, керівник служби внутрішнього контролю, фінансовий директор, головний бухгалтер).

Таким, чином, внутрішнім контролем є це процес, який здійснюється спеціалізованим суб'єктом підприємства та сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства, раціональності використання всіх видів ресурсів, підтверджує дані фінансової звітності та забезпечує дотримання положень чинних нормативно-правових актів.

Для того щоб система внутрішнього контролю виправдала очікування власників та керівництва підприємства від її створення, вона має забезпечувати виконання ряду вимог:

- до бухгалтерської звітності повинна включатися лише та інформація, яка була правильно задокументована, класифікована, оцінена та відображена в обліку;
- бухгалтерська звітність повинна містити об'єктивну інформацію в цілому по підприємству;
- забезпечувати своєчасність виявлення всіх відхилень планових показників від фактичних, проведення їх аналізу та притягнення винних осіб до відповідальності;
- фінансові ресурси підприємства не привласнювалися чи неефективно використовувалися;
- внутрішня звітність передається уповноваженим особам оперативно для прийняття ними управлінських рішень.

Можливості системи внутрішнього контролю, як функції управління в підприємстві, використовуються сьогодні недостатньо. Для ефективної роботи системи внутрішнього контролю в суб'єкті господарювання необхідним є розмежування компетенції підрозділів, що входять в цю систему і безпосередньо здійснюють розробку, затвердження, застосування процедур та оцінюють його діяльність, мають визначені області повноважень, встановлену відповідальність, порядок взаємодії з іншими підрозділами, перелік, періодичність і порядок здійснення процедур контролю. Для цього пропонується організовувати в рамках побудови системи спеціалізовані підрозділи внутрішнього контролю.

ВИСНОВКИ

У результаті проведених досліджень при підготовці та написанні кваліфікаційної роботи, нами були зроблені наступні висновки:

1. При проведенні досліджень зроблено висновок, що наведені в наукових джерелах дефініції категорії «звітність» переконують в тому, що практично всі науковці одностайно вважають її системою показників.

Узагальнюючи дослідження визначення поняття «звітність», зазначимо, що найбільш широковживаним є наступна дефініція – бухгалтерська звітність є визначена законодавством або організаціями сукупність форм, складених на основі науково згрупованих системних даних бухгалтерського обліку, які відображають інформацію про майновий, фінансовий стан і їх зміни та результати виробничої й іншої діяльності організацій за визначений період.

2. Нормативно-правова база з формування показників фінансової звітності та її контроль здійснюється на основі законів ринкової економіки і, як показує практика, орієнтується на міжнародні стандарти та досвід. Водночас, слід зазначити, що з 2018 року, як заявляють законодавці, суттєво наближає вітчизняну облікову практику до європейських Директив (євроінтеграція системи бухгалтерського обліку).

3. Максимальна світова інтеграція, активна співпраця із зарубіжними країнами та розширення зовнішньоекономічних зв'язків вимагає від національних підприємств приведення вітчизняної облікової системи до загальноприйнятих у міжнародній практиці вимог. Застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності дозволяє підприємствам надавати зовнішнім користувачам інформації прозору, зрозумілу та об'єктивну інформацію про доходи, витрати, фінансові результати за звітний період.

НП(С)БО це нормативні документи які несуть обов'язкові вимоги до виконання. В свою чергу МСФЗ несуть рекомендаційний характер і дають можливість керівництву підприємства відступати від їх вимог, якщо застосування окремих позицій МСФЗ є недоречним.

Ще одна суттєва особливість національних положень на відміну від міжнародних стандартів, вітчизняні підприємства застосовують типові форми фінансової звітності, в той час за МСФЗ форми фінансової звітності не регламентовані.

4. Україна, як і всі країни-члени ООН приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, дотримання конституційних прав і свобод, на засадах принципу «Нікого не залишити осторонь» був підписаний Указ Президента України №722/2019 від 30 вересня 2019 року.

Нова світоглядна парадигма, на якій ґрунтується Стратегія, є політичною та практичною моделлю розвитку для всіх країн світу, дана модель орієнтована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною. В Україні під час війни, найбільш вразливою стала соціальна складова ESG.

5. Об'єктом дослідження було обрано ТОВ «ІТК «Автоматик Груп». Automatic group – це група компаній, яка представлена в 4 країнах: Німеччина, Польща, США з головним офісом в Україні.

Заснована у 2005 році як інженерна компанія, зараз розширила діяльність за напрямками: постачання промислового обладнання, промислове будівництво, виробництво з полімерів.

6. Бухгалтерський облік здійснюється бухгалтерією підприємства, яку очолює головний бухгалтер. Кількісний та якісний склад бухгалтерії визначається штатним розписом і затверджується окремим наказом керівника підприємства.

На підприємстві використовується автоматизована форма ведення. У разі необхідності бухгалтерські дані роздруковуються в кінці року і скріпляються підписами відповідальних осіб.

7. Відповідно до статті 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» на основі даних бухгалтерського обліку всі підприємства повинні складати фінансову звітність .

Відповідно до п. 12 «Порядку подання фінансової звітності» перед складанням річної фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів та зобов'язань.

Весь цикл бухгалтерського обліку від здійснення операції до складання фінансової звітності може бути поділений на декілька етапів.

Метою складання Звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

Важливість Звіту про фінансові результати зумовлена тим, що він:

- *надає інформацію про активність та результативність діяльності підприємства за певний проміжок часу;

- *є основою, на підставі якої будуються прогнози майбутньої діяльності підприємства.

8. Розраховані в кваліфікаційній роботі показники фінансового стану, дають підставу стверджувати, що загалом за аналізований період відбувається зменшення значення показників, це говорить про те, що карантин, а потім війна значно вплинули на стан ТОВ «ІТК «Автоматик груп», як і на багато інших підприємств, коефіцієнти зазнали великих змін та мають негативну тенденцію.

Проаналізувавши зазначене підприємство, можна дійти висновку, що компанії терміново необхідно застосовувати методи для подолання негативної тенденції та шукати шляхи вирішення поточних проблем.

8. На підприємстві ТОВ «ІТК «Автоматик груп» основну частину фінансової, податкової звітності формують в програмі «1С Бухгалтерія». Даний програмний продукт допомагає автоматизувати всі бізнес-процеси на підприємстві. Оскільки «1С: Підприємство» - це російський програмний продукт для ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку в комерційних організаціях, а також для формування стандартної бухгалтерської,

статистичної та податкової звітності. Даний продукт з 2017 року заборонений для застосування на державних підприємствах України. Для обходу заборони розробник продовжив роботу на українському ринку під торговельною маркою BAS. Програма BAS Бухгалтерія є популярною і затребуваною програмою для ведення бухгалтерського обліку та підготовки звітності в Україні.

Програма BAS Бухгалтерія використовується для ведення бухгалтерського обліку як на малих підприємствах, так і в поєднанні із іншими програмами придатна для роботи на підприємствах будь-якого розміру.

9. На сучасному етапі розвитку економіки України функціонування ефективної системи управління підприємством багато в чому залежить від раціональної побудови системи внутрішнього контролю, який внаслідок різних причин, в багатьох випадках, є недостатньо дієвим.

Необхідно зазначити, що організація та методика внутрішнього контролю не регламентовані українським законодавством. Законом України №996-XIV від 16 липня 1999 року (у редакції Закону №3257-IX від 03.09.2024 року) лише визначено, що підприємство самостійно розробляє систему й форму внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій, встановлює права працівників на підпис бухгалтерських документів. У ТОВ «ІТК «Автоматик Груп» внутрішній контроль здійснює керівник, головний бухгалтер та інвентаризаційна комісія.

Важливим етапом вирішення проблемних питань є формування відповідної системи внутрішнього контролю фінансових результатів. Ефективне функціонування системи внутрішнього контролю не можливе без документального забезпечення її організації. Тому необхідне розроблення й впровадження на підприємстві положень про відділи та підрозділи підприємства, а також посадових інструкцій для кожної штатної одиниці.

10. В світовій господарській практиці існує аксіома: «Внутрішній контроль повинен існувати на всіх рівнях організації, так як неможливо делегувати вниз відповідальність за контроль».

Проведені дослідження проблем розвитку внутрішнього контролю в сучасних умовах господарювання обумовлені тим, що внутрішній контроль є одним з небагатьох доступних і в той же час недооцінених видів контролю, правильність використання методології якого може сприяти підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Одним із варіантів організації системи внутрішнього контролю є використання ризик-орієнтованого підходу. Комітетом організацій-спонсорів Комісії Тредвея було запроваджено модель COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission), яка може слугувати еталоном для порівняння суб'єктами господарювання власних систем внутрішнього контролю.

Таким, чином, внутрішнім контролем є процес, який здійснюється спеціалізованим суб'єктом підприємства та сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства, раціональності використання всіх видів ресурсів, підтверджує дані фінансової звітності та забезпечує дотримання положень чинних нормативно-правових актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Замула І.В., Танасієва М.М. Внутрішній контроль: навчальний посібник. Чернівці: Технодрук, 2021. 336 с.
2. Гавриленко О.Є. Облік і внутрішній контроль фінансових результатів на підприємствах міського транспорту: дис. ... к.е. наук: 08.00.09 / – Одеський національний економічний університет. Одеса, 2019. 365 с.
3. Гудзь Н.В. Облікова модель формування фінансових результатів діяльності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 13. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/223.pdf (дата звернення 19.06.2024)
4. Курбатова М.В. Формування інформації у Звіті про фінансові результати за національними та міжнародними стандартами. / *Сталий розвиток, цифровізація та економічна безпека: майбутнє світової економіки та права: Міжнародна науково-практична конференція (м. Кропивницький, 6 листопада 2024 р.)*. м. Кропивницький, Україна. 2024. С. 44-45
5. Курбатова М.В. Корпоративна звітність в умовах сталого розвитку підприємства. / *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції(м. Суми, 19 листопада 2024 р.)* / за ред. проф. Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2024. 394 с. (С. 312-315).
6. Кулинич М.Б. Удосконалення методики складання та аналізу фінансової звітності підприємств. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2016. № 6. С. 367–372.
7. Куцик П. О. Інтегрована система обліку і внутрішнього контролю в управлінні ринками: монографія / П. О. Куцик, Р. А. Марценюк, Ф. Ф. Макарук, М. Ю. Чік. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. 280 с.

8. Лисенко А.М. Удосконалення методики проведення комплексного аналізу фінансової звітності малого підприємства. URL: [https://kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/23.pdf](https://kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/23.pdf) (дата звернення 10.04.2024)

9. Мельничук М.О., Анцибор М.С. Звітні дані в системі управлінських рішень на підприємстві: фінансова та нефінансова звітність. / *Збірник наукових праць. Економічний простір*. 2020. №160. С. 118-123. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/667/649> (дата звернення 15.05.2024)

10. Меліхова Т.О., Синиця Ю.С., Рой Я.А. Удосконалення бухгалтерського обліку за національними стандартами та методики внутрішнього контролю з метою складання достовірної фінансової звітності малих підприємств та запобігання банкрутству. URL: <http://pte.diit.edu.ua/article/view/300609/293257> (дата звернення 05.08.2024)

11. Мулик Я. І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Агросвіт*. 2020. №17-18. С. 28-38.

12. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління: наказ Міністерства Фінансів України №982 від 07 грудня 2018 року (у редакції наказу №27 від 18 січня 2019 року). /Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text> (дата звернення 21.10.2024)

13. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства Фінансів України №433 від 28 березня 2013 року (у редакції наказу №0046201-24 від 02 лютого 2024 року). /Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення 24.10.2024)

14. Назаренко О.В., Лукаш Р.В. Фінансові результати: сутність та особливості організації бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №22. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2018/5.pdf (дата звернення 30.07.2024)

15. Назарова Г.Б., Кононенко Л.В., Калашнікова А.К. Облікові процедури формування фінансових результатів: сучасний стан та напрями їх вдосконалення:

Економічний простір. 2020. №156. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/565/548> (дата звернення 10.11.2024)

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства Фінансів України №73 від 07 лютого 2013 року (у редакції наказу від 03 листопада 2024 року)./ Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 16.09.2024)

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: наказ Міністерства Фінансів України №137 від 28 травня 1999 року (у редакції наказу №0493-24 від 16 квітня 2024 року). / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text> (дата звернення 10.06.2024)

18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Міністерства Фінансів України №39 від 25 лютого 2000 року (у редакції наказу №0171-23 від 17 лютого 2023 року). / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення 02.11.2024)

19. Овчарова Н.В., Горбань П.М. Внутрішній аудит доходів підприємства: організаційно-методичні засади. *Економіка та суспільство*. Випуск 43. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1704/1639> (дата звернення 15.11.2024)

20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16 липня 1999 року (у редакції Закону №3257-IX від 03.09.2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 16.01.2024)

21. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України №722/2019 від 30 вересня 2019 року. /Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення 31.01.2024)

22. Порядок подання фінансової звітності: постанова Кабінету Міністрів України №419 від 28 лютого 2000 року (у редакції постанови №1327-2022-п від 02 грудня 2022 року). /Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.06.2024)

23. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства Фінансів України №879 від 02 вересня 2014 року (у редакції наказу №0779-22 від 27 липня 2022 року). / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 20.05.2024)

24. Переклад Міжнародних стандартів фінансової звітності 2022 року та Концептуальної основи фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2022_updated-576 (дата звернення 24.10.2024)

25. Польова Т.В., Дружина А.В. Фінансова звітність як елемент системи управління підприємством. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/91.pdf (дата звернення 30.09.2024)

26. Савченко Р.О., Савченко Н.М., Дем'янчук І.В. Внутрішній контроль: проблеми та перспективи. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. URL:http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/53.pdf (дата звернення 01.11.2024)

27. Старенька О. М. Роль міжнародних вимог в організації системи внутрішнього контролю. *Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць* / За ред.: М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2019. № 1 (69). С. 129-138

28. Жадан Т.А., Яценко С.О. Внутрішній контроль як економічна категорія: систематизація наукових підходів та уточнення змісту. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 845-850

29. Internal Control – Integrated Framework / Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) [Electronic resource]. – NY, 1992. Retrieved from : <http://www.coso.org> (дата звернення 21.11.2024)

30. Wang, J., Hooper, K. (2017), Internal control and accommodation in Chinese organisations. Critical Perspectives on Accounting. vol. 49, pp. 18–30. <https://dx.doi.org/10.1016/j.cpa.2017.04.003.14>. (дата звернення 11.11.2024)

31. Žárová M. Could New Accounting Directive Improve European Financial Reporting? / Marcela Žárová // European Financial and Accounting Journal, 2013, vol. 2013, issue 2. pp. 4-6.

32. Directive on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings of the European parliament and of the council of 26 June 2013 № 2013/34/EU. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:EN:PDF>

33. EFAA. Implementing the New European Accounting Directive: Making the right choices. URL: <https://www.gzs.si/pripona/Implementing%20the%20New%20European%20Accounting%20Directive%20report.pdf> (дата звернення 25.11.2024)

ДОДАТКИ